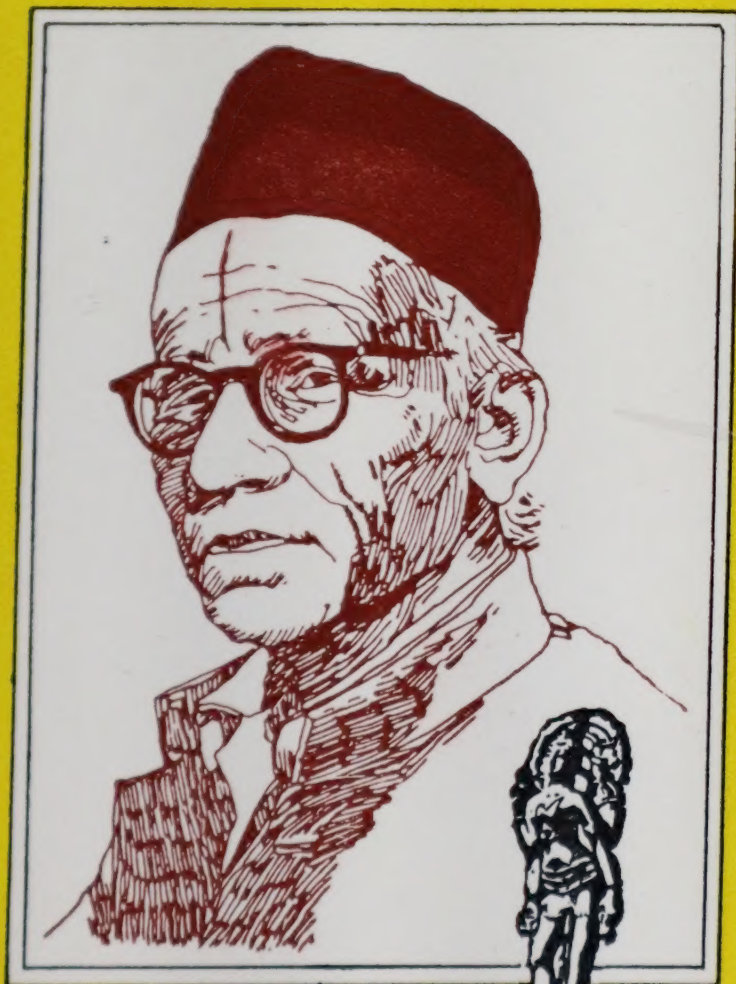

C-39

డా॥ పంత్తి వేంకటేశ్ రియ్యంగూరు

జీకొన్ని రూపొందిన

పంతుల వేంకటేశ్

కర్నాటక సాహిత్య అకాదేమి

బెంగళూరు-560 002

ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ

ಮಾಹಿತಿ ಕೇಂದ್ರ

ಕೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಕೆ. ಎಸ್. ಎಸ್.

ಮಾಹಿತಿ ಕೇಂದ್ರ

ಮಾಹಿತಿ ಕೇಂದ್ರ

ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ

ಒಂದು ಚಿಂತನ

ಸಂಪಾದಕ

ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಖಾರ್ ಅಹಮದ್

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಬೆಂಗಳೂರು

CHIKAVEERA RAJENDRA: Ondu Chintana; a critical appreciation on Dr. Masti Venkatesha Iyengar's Novel. Edited by: Prof. K. S. Nisar Ahmed and Published by Karnataka Sahitya Academy, Bangalore-2. Pages xvi + 76 First edition : 1985.

ಬೆಲೆ : ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ

ಮುಖ್ಯ ಪುಟ : ಗುಜ್ಜಾರ್

ಮುದ್ರಕರು : ಭಾರತಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬.

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಒಂದೆರಡು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷ, ಅಂದರೆ 1984ರಲ್ಲಿ ಅಕಾಡೆಮಿ ಎರಡು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿತು. ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕಾಡೆಮಿ ಒಂದು ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ “ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ” ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿ ತಾನೇ ಮುದ್ದಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿ ಅಥವಾ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಜ್ಞನರು ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕಾಡೆಮಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು.

ಈ ತೀರ್ಮಾನದ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಒಂದು ಚಿಂತನ” ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಪ್ರೊ|| ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್ ಅವರು ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಎರಡು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ “ಚೆನ್ನ ಬಸವನಾಯಕ” ಹಾಗೂ “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ”ಗಳ ನಡುವಣ ಸಾಹ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆಯಾ ಕಥಾನಾಯಕರ ಅಪನತಿಗೆ ಆ ಪಾತ್ರಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿನ ನ್ಯೂನತೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು.

ಡಾ|| ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ಅವರು ಕೃತಿಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಸತ್ವ ಹಾಗೂ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನ ಸೊಗಡು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಸೋದಾ ಹರಣವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ|| ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್ ಅವರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿ “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದರು. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಾದಂಬರಿ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತಳಹದಿಯಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪತನವನ್ನೂ ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು, ಕೃತಿಯ ಪಾತ್ರ, ಘಟನಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಬಂಧ ಕಾರರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರು ಕೃತಿಯ ಶಿಲ್ಪದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೌಢವಾದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನನ್ಯ ಬೆಸುಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಗುಣ ಧಾಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ದಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಲೇಖನಗಳು ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿವೆ. ಇವುಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೂ, ಆ ದಿನದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಅವರಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪರವಾಗಿ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕಠಾವಿ, ಐ.ಎ.ಎಸ್., (ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ) ಅವರು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದೈವಾದೀನರಾದದ್ದು ಅಕಾಡೆಮಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅಕಾಡೆಮಿಯ

ಈ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಅವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತೇಜನ, ನೆರವು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾದದ್ದು. ಇಂತಹ ಸರಳ ಸಜ್ಜನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೆನಪು ಅವರ ನಿಕಟವರ್ತಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

“ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದ ಬಳಿಕ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸನ್ಮಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅದ್ದೂರಿಯಾಗಿ, ಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜರುಗಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಗೋಕಾಕರ ಹಾಗೂ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಬರಹಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡು ನುಡಿಯ ಧಾಟಿ ಇವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿ. ಈ ಪುಸ್ತಕ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ, ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಟಿ. ಬಾದಾಮಿ, ಕಛೇರಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಗೌಡ, ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎನ್. ಪರಡ್ವಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಮಾ. ಮಂಜುಳ ಅವರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಲಿಂಗಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಎನ್. ದ್ವಾರಕನಾಥ್ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು

15-8-1985

ಶ್ರೀ. ಎಸ್. ನಿರಾಕ ರಾಮಕ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಭಾಗ-೧

೧. "ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ" ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ
೨. ಉದ್ಘಾಟನೆ : ನ. ನಾ. ಕರಾವಿ, ಐ.ಎ.ಎಸ್.
೩. ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ : ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್
೪. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ವಿನ್ಯಾಸ
—ವಿ. ಎಂ. ಇನಾದಾರ್ ೧
೫. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ—ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ೧೪
೬. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿ
—ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ೨೬
೭. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಕಾದಂಬರಿಯ ಶಿಲ್ಪ
—ಕೆ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ೪೨

ಭಾಗ-೨

ಮಾಸ್ತಿ ನಮನ ೫೭

ಭಾಗ-೩

ಅನುಬಂಧ ೭೦

ವಿಳಾಸಗಳು

ಪ್ರೊ|| ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್
ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು - 570 009

ಡಾ|| ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ
4/5 ಎ, ಆಲಿ ಅಸ್ಕರ್ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 052

ಪ್ರೊ|| ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್
'ಜ್ಯೋತಿ', 267, 3ನೇ ಬ್ಲಾಕ್, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 011

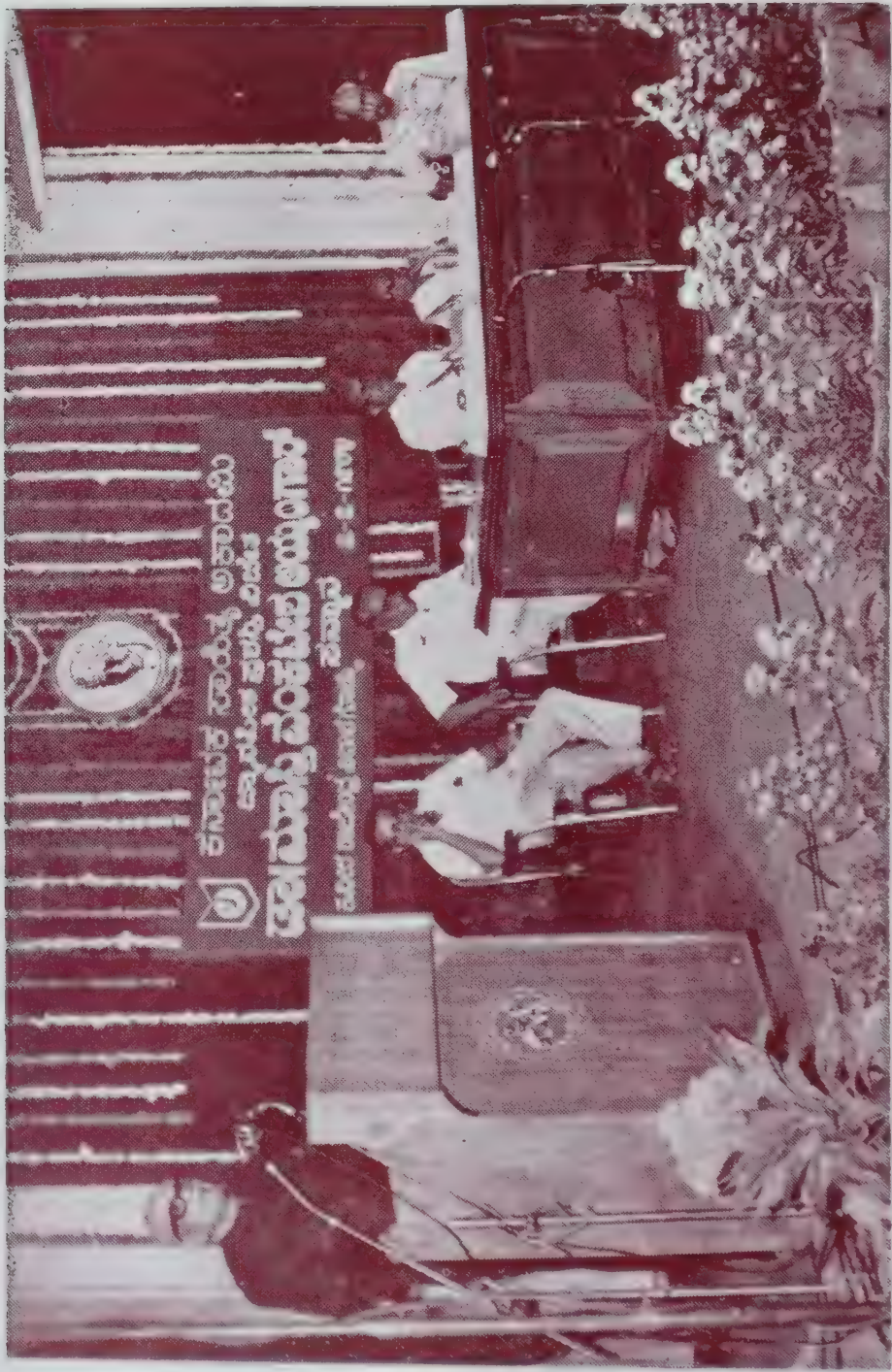
ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ, ಬಿ.ಎ.ಎಸ್.
ನಂ. 5, ಗೀತಾ ಕಾಲೋನಿ, 27ನೇ ಕ್ರಾಸ್, 4ನೇ ಬ್ಲಾಕ್
ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 011

ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್
ಉಪ ಕುಲಪತಿಗಳು
ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಾಯಿ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಹೈಯರ್ ಲರ್ನಿಂಗ್
ಪ್ರಶಾಂತಿನಿಲಯಂ, ಪುಟ್ಟಪರ್ತಿ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ

ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್
ನಂ. 44-45, ಗವೀಪುರಂ ಬಡಾವಣೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 019

‘ಚಿರವಿರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕಠಾವಿ, ಬಿ.ಎ.ಎಸ್. ಅವರು

ವಿವರಿಸಿದ ಬರಹ : 'ಚಿಕ್ಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಪುಸ್ತಕದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರೊ|| ಎಂ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್, ಡಾ|| ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪ್ರಸಾದ್, ಪ್ರೊ|| ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ (ಕ್ರಮವಾಗಿ 2, 3, 4, 5)

ಡಾ|| ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಮತ್ತು ದಿವಂಗತ ನ. ನಾ. ಕರಾವಿ (1, 6)

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಅವರು

‘ಚಿಕ್ಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವರ್ಗ

‘ಜಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು
ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ

7-7-84ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ 2-30 ಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ
ಯುವಜನ ಕೇಂದ್ರದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿ
ಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ “ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರ
ಸಂಕಿರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜರುಗಿತು.

‘ಚಂದನ’ ತ್ರೈಮಾಸಿಕದ ಸಂಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ,
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿ
ಪಾಲರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಸಂಕಿರಣದ ನಿರ್ದೇಶಕ
ರಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕಠಾವಿ.
ಐ.ಎ.ಎಸ್. ಅವರು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ
ಯನ್ನು ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು.

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖ
ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀಯುತರಾದ ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್,
ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ, ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಮತ್ತು
ಕೆ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಿದರು.
ಅಕಾದೆಮಿಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಟಿ. ಬಾದಾಮಿ ಪ್ರಾರಂಭ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತ ಕೋರಿದರು.

ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕರಾವಳಿ, ಐ.ಎ.ಎಸ್. ಅವರ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಾಷಣ

ಮೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಹಿರಿಯರೆ, ಮಹನೀಯರ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯರ,

ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಕಾದಂಬರಿಯ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ ನನ್ನಿಂದ ಆಗಬೇಕು ಅಂತ ನನ್ನ ಕೇಳಿದರು. ಈ ವಿದ್ವದ್ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಏಕೆ ಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದೆ. 'ಈ ವಿದ್ವದ್ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಒಂದು ಸಮಾರಂಭದ ಮುಂಬಾಗಿಲು ಯಾಕೋ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂಡಪ್ಪಾ' ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಮುಂದಿದ್ದಂಥ ಹುಡುಗ ನಾನು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಕಾದಂಬರಿ ಕೊಡಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ನಾನು ರಾಜ್ಯದ ಪತ್ರಾಗಾರ ಇಲಾಖೆಗೆ ಆಗಾಗ ಹೋಗುವ ಪರಿಪಾಠ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದಂಥ ಕಾಗದ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಅದು 1837ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಆಗಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಅಹವಾಲನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1834ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನ ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಅಂತ ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ. ಅಂದರೆ, ಆತ ಬಹುಶಃ 1820 ರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಂದು ನಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. 1820 ರಿಂದ 1830 ರವರೆಗೆ ಏನು ಘಟನೆಗಳು ಜರುಗಿದವು, ಅವು ನಮ್ಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ವಿದ್ವಜ್ಞನರು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಅಲಗು ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವವರೆಗೆ ಅದು ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಇವೊತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವಿದ್ವಜ್ಞನರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೆಲ್ಲ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದೀರಿ. ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನ ವೇಳೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ನನ್ನ ಉದ್ಘಾಟನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಅವರ ಭಾಷಣ

ಪೂಜ್ಯ ಮಾಸ್ತಿಯವರೆ, ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್
ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್ ಅವರ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಮಿತ್ರರೆ,

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರು
'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಕೃತಿಯ, ಅದರ ದರ್ಶನದ, ಶಿಲ್ಪದ, ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಳೆಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನೂ ಬಹಳ
ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ತಮಗೆ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾವು ತುಂಬ
ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಂದು ಕೃತಿ ಕಾರಣ
ವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಿರುಳು ಇದೆ, ಯಾವ ಹಿರಿಮೆ ಇದೆ
ಅದನ್ನು ನಾವು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನಾನು ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತೇನೆ.
'ಅರುಣ', 'ಬಿನ್ನಹ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ 'ಉಷಾ',
'ರಾನ್ತಾ' ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಗೊಂಡು ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಪಡೆದು,
ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ, 'ಸುಬ್ಬಣ್ಣ' ಅನ್ನುವ ನೀಳ್ಗತೆಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೂ
ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಇವೊತ್ತು ನಾವು ಚರ್ಚಿಸಿರುವ 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ'
ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 'ಜೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ', 'ನವರಾತ್ರಿ' - ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ದರ್ಶನ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಾಂತಿಗೊಂಡು, ವಿಕಾಸಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಒಂದು ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ಒಂದು ಕ್ರಾಂತದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಭಾಗ್ಯ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಸುಮಾರು 60-65 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಡಿನ ಶಿವಶಂಕರ ತನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂಬ ಹಾಗೆ-ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸು ನಮ್ಮನ್ನು ಮನವೊಲಿಸಿದೆ. ಅದರ ಕಾಂತಿ, ಅದರ ತಂಪು ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಮಗುವಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು, ನಾಡಿನ ತುಂಬ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ-ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ-ಒಂದು ಮಹಾ ಸ್ನೇಹದ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಂತಃಕರಣದ ಕರೆ. ಅದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಬುದ್ಧಿಯ ಬದುಕು ಬದುಕೇ ಇರಬಹುದು. ಅಂತಃಕರಣ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ, ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ ಅಂಬೋ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೃದಯದ ಕರೆ, ಅಂತಃಕರಣ ಬಹು ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು : ಇದೇ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಡಿಗಲ್ಲು. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ. ಒಂದುಗೂಡಿಕೆ, ಸಹನಾಭವತು, ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಬಾಳಬೇಕು. ಬೆಳೆಯಬೇಕು-ಅಂಬೋ ಮಾತನ್ನು ಒಂದು ಮಂತ್ರದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರು ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ; ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಬರೆದಂಥ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಬರೀ ನಮ್ಮ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷ ತಮ್ಮ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲವು. ಈ ನಾಡಿನ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿ ಈ ದೇಶದ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅವು ಪಡೆಯಬಲ್ಲವು. ಇಂಥ ಒಂದು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದ್ದ, ಹಿರಿಮೆಯಿದ್ದ ಕೃತಿಗಳ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ ವಂದಿಸೋಣ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
ಮೊರಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. “ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ” ಅಂತ ಒಬ್ಬ ಸಂಪಾದಕರು ಅವರ
ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದರು ; ಅದು ತುಂಬ ಉಚಿತವಾದದ್ದು.
ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ತನ್ನನ್ನೇ ಗೌರವಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.
ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅದಂದರೆ,
ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠದಿಂದ ನನ್ನ ಕಾಲಾವಧಿ ಮುಗಿದು ನಾನು ಈಗ ಅದರ
ಸದಸ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ
ಅಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬದಲಾವಣೆ ಆಗುತ್ತಾ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ
ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಒಂದು
ಮುಖ್ಯ ಮಾತು ಅಂದರೆ, ಒಂದು ಹೊಸ ನಿಯಮ ಬಂದಿರುವುದು.

ಜ್ಞಾನಪೀಠದ ನಿಯಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ,
ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಮಿತಿಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಐದು
ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಆ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಂಬೋ ಮಾತನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೀಠದ ಆಯ್ಕೆ
ಸಮಿತಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು ; ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯು
ತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಕ್ರಮ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ
ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂತು, ಯಾವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರತಿಭಾ
ವಂತರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ 3 ವರ್ಷ
5 ವರ್ಷದ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಬೆಳೆದು ಬಂದಂಥ ಈ ಉಜ್ವಲ
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾಹಿತಿಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
ಅದಕಾರಣ ನಾವು ಈ ಇಡೀ ಆಧುನಿಕಯುಗ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು,
ಅವೊತ್ತಿನಿಂದ ಇವೊತ್ತಿನವರೆಗೆ – ಈ 3 ವರ್ಷ 5 ವರ್ಷಗಳ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ
ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದಂಥ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಡೀ 50 ವರ್ಷಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ; ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿ
ಯನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕು ; ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ
ಮೊದಲ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ, ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಹಾದೇವಿ ವರ್ಮ

ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತಿಗೆ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಹಾದೇವಿ ವರ್ಮ ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಹೆಸರು. ಮಾಸ್ತಿ ಯವರ ಸರಿಸಮಾನ ವಯಸ್ಸಿನವರು. ಕೆಲವು ಸಮಯದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಸಂಸ್ಥೆ ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಆ ವರ್ಷದ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿಸಿತು. ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕಬೇಕಾದರೆ ಬರೀ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಕೃತಿಕಾರ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ಉದ್ದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬರೆದಿರುವ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಮೊದಲಿಗರು ಮಹಾದೇವಿವರ್ಮ. ಆಧುನಿಕ ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಕರಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರು ; ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಪ್ರೀತಿ, ಗೌರವ ತುಂಬ ಇದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಆರಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಮಾಸ್ತಿಯವರು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಇದು ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಜನತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಂಥ ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆ ಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ವರ್ಷ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಿ, ತಮ್ಮ ಮಾತಿನಿಂದ, ಆಗೀಗ ರಚಿಸುವ ಕೃತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ. □

ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ವಿನ್ಯಾಸ

ಎ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್

೧

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಬರೆದ ಎರಡು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸಾಮ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದೆಂದರೆ ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಾಳಿದ ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವನತಿಯನ್ನೂ ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ; ಈ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ಕೊನೆ ಎರಡೂ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು. ಈ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಗಳೇ ಅಳಿದವು, ಒಂದು ಇಡೀ ಜನ ಸಮುದಾಯ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲದೆ ಹತ್ತಿರದವರು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು, ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯ ದುರಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದವರು, ಜನಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆಡಳಿತದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದವರು, ಹೊಣೆಗೆಟ್ಟು, ನೀತಿಗೆಟ್ಟು ನಡೆದುಕೊಂಡಾಗ ಇಂಥ ದುರಂತ ಹೇಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. “ಒಬ್ಬರ ತಪ್ಪು ನೂರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಕಥೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯದ ಕಥೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಾಮ್ಯ ಇದ್ದರೂ ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ಕಥೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ದೈವ ಆತನ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಚು ಹೂಡಿದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಡೆದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಟ್ಟಿಗೆ ಆತ ಹೊಣೆಗಾರನಾದರೂ, ಆತ “ದುರ್ದೈವದ ರುಂಝೂ ವಾತದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಕ್ಕಿಯಾದನು” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮರುಕ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಆತ ಒಬ್ಬ ಪವಾಡ ಪುರುಷನಂತೆ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಕರ್ಮಿಯಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ಹೇಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪಾಯಿತು, ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆತನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಆತನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಕಥೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಳತೀರದಷ್ಟು ನಿರಪರಾಧಿಗಳು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ರಾಜ್ಯವೇ ಅಳಿಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಅರಸು ಮನೆತನವೇ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದುರಂತ, ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರದ ದುರಂತ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನ ಹತ್ತಿರದವರಾಗಿದ್ದವರ ದುರಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂಥ ದೊರೆಯ ದುರ್ವರ್ತನೆಗೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ದೊರೆಯ ದುರ್ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಅದು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನವರ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮಗಳೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರದ ದುರ್ವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು.

೨

ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನ ಸ್ವಭಾವ ಹಾಗೂ ದೈವದಾಟ ಎರಡೂ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ಮೊಸ್ತಿಯವರ ಎಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ.

ಶೇಷಮ್ನ, ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಈ ಮೂವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶೀಲ ಹಾಗೂ ಅದೃಷ್ಟ ಎಂದು ಎರಡೇ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರೂ ಅವರಡರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಥೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಆತನ ಸ್ವಭಾವ. ಆ ಸ್ವಭಾವವಾದರೂ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುವಂಶಿಕತೆ, ಬೆಳೆದ ಪರಿಸರ, ಒದಗಿ ಬಂದ ಅವಕಾಶ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಂಸ್ಕಾರದ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅದೃಷ್ಟದಾಟದ ಅಂಶವಾದರೂ ಉಳಿದವರೊಡನೆಯ ಸಂಪರ್ಕ ಸಹವಾಸಗಳೇ ಅದೃಷ್ಟದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ಸ್ವಭಾವ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಬೆಳೆದ ಒಗೆ, ಅವನಿಗೆ ದೊರೆತ ಅವಕಾಶ ಎಲ್ಲವೂ ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಆತನ ಅದೃಷ್ಟ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಸುತ್ತಲಿನವರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಂದಂಕಡೆಯಿಂದ ಬಸವ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬೋಪಣ್ಣ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ “ಅದೃಷ್ಟ” ಎಂಬ ಮಾತಿನ ವಿಶಾಲಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಮೂರು ಬಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಥಾನಕದ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಮುಸ್ತಿಯವರು ಈ ಎರಡೂ ಅಂಶಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾರ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆಂದೇ ಪಾತ್ರಗಳು ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನ ಸ್ವಭಾವ, ನಡವಳಿಕೆಗಳೇ ದುರಂತಕಾರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನೇ ಕಥೆಯ (ಅಥವಾ ಪರಿಶ್ರಮ) ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಕೇಂದ್ರ ಶಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತ ಇದೆ: “ಯೌವನಂ ಧನ ಸಂಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಭುತ್ವಮವಿವೇಕತಾ, ಏಕೈಕಮಸ್ಕನರ್ಥಾಯ, ಕಿಮು ಯತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯಂ” ಎಂದು ಯೌವನ, ಧನಕನಕಾದಿಗಳು, ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಅವಿವೇಕ. ಒಂದೊಂದೂ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದರೆ ಕೇಳಿದೀಕೆ? ಅನರ್ಥಕಾರಕಗಳಾದ ಈ ನಾಲ್ಕು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನಲ್ಲಿದ್ದವು.

ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕಾಮ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಅರಿವಿನ ವಿವೇಕದ ಮಾತಿರಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವೇಕವೂ ಆತನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ದೊರೆ, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ನಿರಂಕುಶ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವರನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕುವುದೊಂದೇ ದಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನಿಗಿದ್ದ ಪ್ರಭುತ್ವ ಆತನ ಕಾಮಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿತ್ತಾದರೆ ಆತನಲ್ಲಿಯ ದುರಹಂಕಾರ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದುಷ್ಕಾಮ, ದುರಹಂಕಾರ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಆತನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆದು ಆತನನ್ನು ಒಬ್ಬ ನರಪಶುವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಜನಗಳ ತಾಳ್ಮೆಗೂ ಒಂದು ಮಿತಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆಹೋದ ಆತನ ದುಷ್ಟತ್ವಗಳೇ ಜನಗಳ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಾಮುಕತೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಮತ್ತು ದುರಹಂಕಾರ ಆತನ ಸ್ವಭಾವದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿದರೆ ಸಾಕು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸುವುದು ಆತನ ನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲ್ಯದ ಜೊತೆಗಾರ ಕುಂಟ ಬಸವನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಪದವಿಗೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸದ, ಯಾವುದರ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವ ಭಾವವಿರದ, ತನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕೇಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮುಕತೆಯ ಕೂಪವಾಗಿತ್ತು. ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಲಾದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಬಸವನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ್ಯದ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ, ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯಾದ ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತಾನೆ. ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದವನ ಇಂಥ ಅಹಂಕಾರ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಮಾನುಷ ಕ್ರೌರ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ಎದುರಾಳಿ ಎಂದುಕೊಂಡ ಚೆನ್ನವೀರನನ್ನು ಮರು ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಕಳೆದು ಹೋದ ಮಗುವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋದ ನಿಷ್ಠೆಯ ಚೋಮನನ್ನು ದಾರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶೂಲಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ

ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂಗಿಯ ಮಗುವನ್ನು ಚೂರಿಯಿಂದ ಇರಿದು ಮುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ರಾಕ್ಷಸ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ರಕ್ತಸಾಕ್ಷಿಗಳು. ಇಂಥ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಔದ್ವತ್ಯ, ತನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಏನು ಮಾಡಿಯಾರು ಎಂಬ ಹೆಡ್ಡು ಅಧಿಕಾರೋನ್ಮಾದವೂ ಇತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದ, ಶಕ್ತಿಯ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಆತನ ದುರ್ನಡತೆ ಅಂಗ್ಲರಿಗೊಂದು ಆಹ್ವಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಯ ಸಾಧಕರಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಪಾಣಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯ ದೂರು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಚೆನ್ನವೀರನ ಅಪರಾಧವೇನು ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಅಂಗ್ಲರು ಎಷ್ಟು ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ತಿಳಿಸದಿದ್ದದ್ದು ; ತಂಗಿಯ ಮಗುವನ್ನು ಒತ್ತೆಯಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ನಿಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದು-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸೈನ್ಯ ಕೊಡಗಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನೇರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ರೋಷ ಹೋಗಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷರು, ಹೀಗಾಗಿ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಗೆ ಎರವಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ತಾನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೩

ವೀರರಾಜನ ದುಷ್ಟತ್ಯಗಳನ್ನು ಮೂರು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅರ್ಥವಿಶಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ತನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯ ಕಾಮುಕತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಕೀಯರಿಗೆ ಅಕ್ರಮಣದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಎಂಬ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ; ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ವೀರರಾಜ ಒಂದು ಪಾಪ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತೀಕ. ಆ ಪರಂಪರೆ ಆತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ತನ್ನ

ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂಬ ನೈತಿಕದೃಷ್ಟಿ ; ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಈ ಪಾಪಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರಿದು ತನ್ನ ವಿನಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಹತ್ತಿರದವರನ್ನೂ ತನ್ನ ಆವರ್ತದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬರಬಾರದಾಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಲೋಕಚರಿತನ ದೃಷ್ಟಿ. ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ ವೀರರಾಜನ ಕತೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಉಳಿದವರ ಕತೆಯೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಳಿದವರೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ.

ವೀರರಾಜ ಒಂದು ಪಾಪಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತೀಕ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ತಂದೆಯ ಕತೆಯೇ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕ್ರೌರ್ಯ ಕಾಮುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗನಿಗಿಂತ ತಂದೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ವೀರರಾಜನ ನಂತರ ದೇವಮಾಜಿಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ್ದ. ಮೊದಲು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಮುರಿದು ಅರಸನಾಗಿದ್ದ. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಕಾರಿಯಪ್ಪನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿ ಉಪವಾಸ ಸಾಯಿಸಿದ್ದ; ದೀಕ್ಷಿತನ ತಮ್ಮನಿಂದ ಅರಮನೆಯ ಗಾಯಕಿಯೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಗವತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಮಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿಸಿದ್ದ, ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು (ಬಸವ)ನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕೆ ಬೇಡಿದಾಗ ಮಗನ ಕಾಲನ್ನು ತಿರುಚಿ ಕುಂಟನನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದನಲ್ಲದೆ. ಮಗು ಬದುಕಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆಕೆ ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದ. ಆಕೆಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ್ದ. ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಸವನ ಸಹವಾಸದ ಮೂಲಕವೇ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನ ಪಾಪ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳಿದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಇಂಥ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ವೀರರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ತಮ್ಮ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ಕಬಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ವಿರೋಧಾಭಾಸವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ಕೆಡುಕು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಮನವರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದು

ಕೊಡುತ್ತವೆ, ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ವೀರರಾಜ ಕೊಲೆಮಾಡಿದ್ದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ. ಪಟ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಲೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಪಟ್ಟವನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೊಲೆ ಅನಿರ್ಬಂಧವಾಯಿತು ; ನೀತಿಗೆಟ್ಟ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಂದೇ ವೀರರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಾಗ ಆತನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಗಲಿಲ್ಲ ; ದುರ್ವರ್ತನೆಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಾಧಿಕಾರವೇ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು-ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊಹೆಗೆ ನಿಲುಕದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿಸರ್ಗಸಿದ್ಧವಾದ ನೈತಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ, ಧರ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಭಾವ ನೂರು ಪ್ರಭಾವಗಳ ಪರಿಪಾಕವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಆತ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಾದರೂ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ಹತ್ತಾರು ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ರೂಪು ಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಎಸಗಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕೃತ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಲೋಕದಗಲವೂ ಹರಡುತ್ತವೆ. ನಾವು ತಿಳಿಯದ ಸಾವಿರ ಮಂದಿಯನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಭಾವ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು, ಎರಡೂ ತರ್ಕಾತೀತವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವ ಘಟನೆಗಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ, ಆಕಸ್ಮಿಕವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂಥವನ್ನೇ ನಾವು ಅದೃಷ್ಟ, ದೈವ ಎಂಬಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ವೀರರಾಜ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಷ್ಟತ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನೇ ಎದುರಿಸುತ್ತಾನಾದರೂ ನಮಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂದು ಕಾಣುವ ದೈವದಾಟವೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ. ಆಂಗ್ಲ ಅತಿಥಿಗಳೆದುರು ನಡೆದ ಪ್ರಹಸನದ ಸಂದರ್ಭ ತೀರ ಆಕಸ್ಮಿಕ. ಸಮಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದಲೋ, ಸೇಡಿನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೋ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೋ, ಪಾಣೆಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ, ಅರಸ ಮತ್ತು ಆತನ ಕುಂಟ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೀಡುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಮೂಲಕವೇ ಚೆನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಅಪ್ಪಂಗೊಳದ ಅರಮನೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಪಾರಾ

ಗುವ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತೊಟ್ಟಿಲಿಂದ ಮಗು ಜಾರಿಬಿದ್ದು ಅರಸನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಆ ಪ್ರಹಸನ ನಡೆದಿರದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾವಲು ತಪ್ಪಿಸಿಹೋಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಗು ಜಾರಿಬಿದ್ದು ಕಳೆದುಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ, ಅದೃಷ್ಟದ ಕೈವಾಡ ವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ವೀರರಾಜನ ಸ್ವಭಾವ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ವಾದ ನಡವಳಿಕೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಅದೃಷ್ಟ ವೆನ್ನಬೇಕಾದ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳು ಆತನ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಆತನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಬೆಳೆದುಬಂದ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳು, ಈ ಎರಡರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ತಲಪಿದಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಪ್ರತಿ ರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಬೆಳೆದು, ಅವೂ ತಮ್ಮ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ತಲಪುತ್ತವೆ. ಆತನ ಬದುಕು ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ರಂಗಸ್ಥಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಡುಕು ವಿನಾಶವನ್ನೆದುರಿಸುತ್ತದೆ : ಒಂದು ಪಾಪ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಕೊನೆಯನ್ನು ತಲಪುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲವೂ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಒಬ್ಬ ನರಾಧಮನನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸು ತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ನರಾಧಮ ಒಬ್ಬ ನರನಾಗಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯಸಹಜವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥ ಅಹಂಕಾರಗಳು ಆತನಲ್ಲಿ ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಬೆಳೆದು ಆತನನ್ನು ಅಮಾನುಷನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಆತ ತನ್ನ ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಕ್ಕರೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳದ ಆತ, ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆಗಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಲಿ ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆ ಒಲಿದ ಉತ್ತಯ್ಯ ತಕ್ಕನ ಮಗ ಆಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ವರನಲ್ಲ ಎಂದು ಆ ಮದುವೆ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ರಾಣಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಹೀನಾಯದಿಂದ ಕಂಡರೂ ಆಕೆಯ ಗುಣ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಗಳೆದುರು ಮೂಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಅಳಿಮುಳಿದಿದ್ದ ಮಾನವೀಯತೆ ಆತ ಎಸಗಿದ ಅಮಾನುಷವಾದ ಮಗುವಿನ

ಕೊಲೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗುವನ್ನು ಆತನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ರಾಣಿ, ರಾಜಕುಮಾರಿ, ಉತ್ತಯ್ಯ ತಕ್ಕ, ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದು ಆತನ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ರೋಷ; ಮಗು, ಮಗಳಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆ, ವಿಪರೀತ ಕುಡಿದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ನೆನಪು ಬಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಯಾರೋ ತನ್ನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಮಗುವಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿದಂತೆ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆತ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿದ್ದು ಇಂಥ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ. ಇದಾವುದೂ ಆ ದುಷ್ಟತ್ವಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆಯಾಗಲಾರದು. ಆದರೆ ಆತನ ಉದ್ವೇಗಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉದ್ವೇಗ ಇಳಿದಾಗ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆತನಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹಸ್ತಕರಿದಲೇ ಕೊಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಬ್ಯಾಂಕೋನ ಪ್ರೇತ, ಔತಣ ಕೂಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ತನ್ನ ವಾಡಿಕೆಯ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್‌ನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಾಗಲಿ, ಅದೇ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋವೈಕಲ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸತಿ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್‌ಳ ದುರವಸ್ಥೆಯಾಗಲಿ, ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂದುಬಂದ ಅನಂತರದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಅದುವರೆಗೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ವಿವೇಕ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಆತ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ತಂದುಕೊಂಡ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ನಡುಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ ಮನುಷ್ಯನೆಂದೇ ಆತನ ಕಥೆ ಯಾರ ಕಥೆಯೂ ಆಗಬಲ್ಲದ್ದಾಗುತ್ತದೆ.

೪

ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನಿಗಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಮಾತನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವರಾದ ಇತರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಂದಾಗಿ ನಡೆದ ದುರಂತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ

ಅಪರಾಧಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಆವರ್ತದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆತನ ದುರಂತ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದ ದುರಂತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದುಷ್ಟತ್ವಗಳಿಂದಾಗಿ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಜನಸಮುದಾಯ ಪರಕೀಯ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಬೇಕಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದು, ಗೌರವ್ಮನಂಥ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ರಾಣಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಗೌರವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದು, ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನ ದುರಂತಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತಿ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದ ಬಸವ ಕೂಡ ದುರಂತಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆತನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಯಾವ ಅನುಕಂಪ ಮೂಡದಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಬಂದ ಕೊನೆ ಒಂದು ಕ್ರೂರ ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ತನಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗನಿಗಾದರೂ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲಳಾದ ಭಗವತಿಯ ಬದುಕು ಒಂದು ದುರಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡ ಕೇಡಿಗಿಂತ ಹತ್ತುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೇಡನ್ನು ತನ್ನ ವತ್ತಿರದವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸವನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅಂಥ ಕಷ್ಟ ಬರಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ ; ಅಂಥ ಸ್ವಭಾವಸತ್ವ ಅವರದಾಗಿದೆ.

ರಾಣಿ ಗೌರಮ್ಮಾಜಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಉದಾತ್ತ ಸತ್ವ ಆಕೆಯದು. ಪತಿನಿಷ್ಠೆ, ಗೊಂದು ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಆಕೆಯದು ಎನ್ನಬೇಕು. ರಾಜ್ಯಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು — ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಸವಾಸ ಹೋಗು ಎಂದಾಗ ಸೀತೆಗೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಕೆಯ ಮಾತು — ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ಆಕೆಯ ಜೀವನ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಆಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದಾಗ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಮಾಡುತ್ತಾಳಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ಅರಸನ ಪದಚ್ಯುತಿಯ ಅನಂತರವೂ ಕುಮಾರಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾನು ರಕ್ಷಕಳಾಗಿ ರುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಪತಿಯ ದುರ್ವಿಲಾಸದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀವಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಂಥ ಔದಾರ್ಯ, ಹೃದಯ ವಂತಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ನಡೆಯಿಂದ ಆದರ್ಶಕ್ಕೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟವಳು ಆಕೆ. ತನ್ನ ಪತಿ ದೇಶ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಮೊದಲು ವೆಲ್ಲೊರಿದಲ್ಲಿ, ಕಡೆಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ರತನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಸಮಯಿಸಿ ಕಾಲವಶಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಂಥ ತಾಯಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಗಳು ರಾಜಕುಮಾರಿ. ಸುತ್ತಲಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಬಾಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ದಾರಿಗೆಡಿಸಿತು. ಸೋದರತ್ತೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದಳು. ಮಗುವಿನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದಾದರೆ ತನಗೆ ರಾಜ್ಯ ಬೇಡ ಎಂದಿದ್ದಳು. ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಒಲಿದವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗದೆ, ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಎರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀಯ ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದೇಶಿಯಾಗಿ ಅಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಆಕೆಯ ಬಾಳು ಒಂದು ದುರಂತವಾಗಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತ್ತ ರಾಣಿ ರಾಜಕುಮಾರಿ, ಅತ್ತ ಭಗವತಿ. ಬಸವ ಲಿಂಗರಾಜನಿಂದ ಪಂಚಿತಳಾದ ಆಕೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಮಗ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿರಲಿ ಎಂದು ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಮಗನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಭಗವತಿ ಶಕ್ತಿಯ ಆರಾಧಕಳಾಗಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ ಕಲಿತು ಮಗನಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಾಲ ಒದಗಿದೆ ಎಂದು ಅರಸನ ಪದಚ್ಯುತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾಳೆ. ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಫೇಜರ್‌ನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅರಸನ ಸೆರೆ ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಅದೇ ಮಗ ಬಸವನ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಆಕೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ

ಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸೆರೆಯಾದ ಅರಸನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಸವನ ಹೇಣವೂ ಬರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಆಕೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರ ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಈ ತಾಯಿಯ ದುರದೃಷ್ಟಿ ಒಂದಾದರೆ ಆಕೆಯ ಮಗನ ದುರದೃಷ್ಟಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಮದುವೆಯಾಗದ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಸವನಿಗೆ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಯಾರು, ತಂದೆ ಯಾರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅರಸು ಮಗನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅರಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂಥವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದ ಅರಸನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿತ್ತು. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದ ಆತನಿಗೆ ಒಲಿದದ್ದೇ ದಾರಿಯಾಗಿ ಆ ನಿಷ್ಠೆಯೊಂದನ್ನುಳಿದು ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನರಿಯದ ಬಾಳು ಅವನದಾಯಿತು. ಯಾರು ಯಾರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಟ್ಟರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಇತರರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ತುಂಬಿದರು. ತಾಯಿಯ ನಡತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದವನ ನಡತೆಯಿಂದ ಕಾಲು ಊನವಾಗಿ ಕುಂಟನೆಂದು ತಾತ್ಪಾರವ ಹೆಸರಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ವೀರರಾಜನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಆತನ ಬದುಕಿನ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ದುರದೃಷ್ಟಿವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅರಸ ಸೆರೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಎಂದೂ ಬಯಸಿದವನಲ್ಲ. ಸುರಂಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟವನೇ ಆತ. ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟವ ಆತನೇ ಎಂದು ಅರಸ ಆತನನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕುತ್ತಾನೆ. ಸುರಂಗದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಭಗವತಿ ಅಂಗ್ಲರಿಗೆ ಹೇಳಿರದಿದ್ದರೆ ಅರಸ ಪಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಬಸವ ಸಾಯುವ ಸಂದರ್ಭವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ದುರ್ವಿಲಾಸವೆಂಬಂತೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ತಾಯಿಯೇ ಅವನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವ್ಯಾಹತವಾದ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಅರಸನೇ ಅವನನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ. ಅದ್ದರಿಂದ ವಸ್ತು

ವಿನ್ಯಾಸದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಹೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಡೆಯಿತು ಎಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರನಿರಲಾರದು. ಆದರೆ ನಡೆದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಿದರೆ ಚರಿತ್ರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಲಾರದು. ಅಷ್ಟಾಗಬೇಕಾದಾಗ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ನಡೆದದ್ದು ಹೀಗೆ ನಡೆಯಿತು, ಏಕೆ ನಡೆಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ತಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಉತ್ತರಗಳ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಜೀವನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಪಾತ್ರದ ಸ್ವಭಾವವೇ ತನ್ನ, ತನ್ನವರ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ, ದೈವಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಮಾಡಿದ ಕೇಡು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ದುಷ್ಟಭಾವ ಬೀರಿ ಅಪರಾಧಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳೂ ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ದುರಂತವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಘಟನೆಗಳ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೀರರಾಜನ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಮೊದಲು ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು “ಕಥಾಮುಖ” ಮತ್ತು “ಪೂರ್ವಕಥೆ” ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ “ಕಥಾಗರ್ಭ” ಮತ್ತು “ಕಥಾಪೂರಣ” ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ರಮದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ, ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ನಾಟ್ಯಸತ್ವದ ಜೀವಂತಿಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದುಹೋದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

□

ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರು. ಅವರೇ ಅವರ ಗದ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿ ಪದ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಗಿಂತ ಹಿರಿದಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವವರಿದ್ದಾರೆ: ಇರಬಹುದು. ಅವರ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯತನ ಆಗಾಗ ಹಣಕಿರಬಹುದಾದರೂ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯತನ ಇಣುಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನ ಬಹಳ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಅಂತಹ ಗದ್ಯ ಶೈಲಿ ಅವರದೇ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಗದ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೃಷ್ಟಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರದು ಕೆಲವು ವಿಶೇಷತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗದ್ಯ: ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಗಹನತೆ. ಗಭೀರತೆಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡೂ ಸರಳವಾಗಿರುವ ಗದ್ಯ; ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೆಡಗು. ಬನಿ. ಜಿಗಿ. ಅಡಕವಂತಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಹಜ ಗದ್ಯ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದು ತೀರ ಸರಳವಾದುದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿ ಅವರ ಆಳ ಅಗಲಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ಸರಳವಾದ. ಸುಂದರವಾದ, ಸಹಜವಾದ ಗದ್ಯವನ್ನು ಅವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾವಂಬರಿಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು-ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಮಾತಿನ ಮೃತಾನು ವಹಿಸಲಿರುವ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವೇಷ ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ

ನಟ ಅರಸನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ವೇಷ, ಅಗಸನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ವೇಷ ಧರಿಸುವಂತೆ, ಮಾತಿನ ಮೈ ಕೂಡ ತಾನು ಕವಿತೆ ಆಗಬೇಕಾದಾಗ ಒಂದು ವೇಷವನ್ನು, ನಾಟಕವಾಗಬಹುದಾದಾಗ ಒಂದು ವೇಷವನ್ನು, ಕಥೆ ಆಗಬೇಕಾದಾಗ ಒಂದು ವೇಷವನ್ನು, ಕಾದಂಬರಿ ಆಗಬೇಕಾದಾಗ ಒಂದು ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಯಾವ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹಣ್ಣಾಗುವ ಹೂವಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅದರ ಬಣ್ಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕೋರೈಸುವಷ್ಟು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದಾಳಿಂಬೆಯ ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಹಣ್ಣಾಗುವ ಯಾವ ಹೂವೂ ಗಾಢವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾವಿನ ಹೂವು, ತೆಂಗಿನ ಹೂವು, ಬೇವಿನ ಹೂವು, ಯಾವುದೇ ಹೂವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅದು ಬೋಗನ್‌ವಿಲಿಯಾದಂತೆ, ರಕ್ತ ಕರವೀರದಂತೆ, ಗುಲಾಬಿಯಂತೆ ಗಾಢವಾದ ವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಗದ್ಯವೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಅತಿ ಯಾದಂತಹ ರಂಜಕತ್ವದಿಂದ, ರೋಚಕತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗ ಅದು ಹಣ್ಣಾಗುವ ಹೂವಿನಂತೆ ಕಾಣದೆ, ಹಣ್ಣಾಗದ ಹೂವಿನಂತೆ ಕಂಡೀತು ಎಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ದಾಳಿಂಬೆ ಹೂವು ಮಾತ್ರ ರಕ್ತ ವರ್ಣದ್ದಾಗಿದೆ, ಅದರ ಒಳಗೆ ಬೀಜ ಕೂಡ ರಕ್ತವರ್ಣದ್ದಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿನಾಯ್ತಿಯನ್ನು ಬಹುಶಃ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಕೊಡಬಹುದು. ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಈ ಆಡಂಬರದ ಭಾಷೆ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು; ಬಂದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಭಾಷೆಯ ವಿಪುಲತೆಯನ್ನು ಅರಕ್ತತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆ ತರಹದ ಭಾಷೆ ಸರಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ-ಅಂತ ಅನಿಸುವವರಿಗೆ ‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರುವ ಗದ್ಯದ ಮಾದರಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

ಇದು ಕೊಡಗಿಗೆ, ಅದರ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಕಥೆಯಾದುದರಿಂದ ಕೊಡಗಿನ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಸರದಿಂದ ತಾಜಾ ತಾಜಾ ಆಗಿ

ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂಥ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೊಡಗಿನ ಜನ ಬಹಳ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು-ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು-ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲ್ ಆಹವಾಲು, ಪ್ರಕಾರು, ನಿರಖ್, ಕುಮಕಿಭೂಮಿ, ಹೀಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಆಡಳಿತದ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಇಂಥ ಉರ್ದು ಶಬ್ದಗಳು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿವೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಅರಮನೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಅಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಒಂದು ತರಹದ ಶ್ರೀಮದ್ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅರಮನೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ಕೃತ್ರಿಮತೆಯಿಂದ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅವಿತಿರುವ ಅಪಾಢಭೂತಿಸದಿಂದ ನಿಸ್ಸತ್ತ್ವವಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಗಿಂತ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಕೊಡಗಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹಾಗೆ ಉಳಿದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ಗಮನ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರಾಜ, ಅರಸ, ದೊರೆ, ಪ್ರಭು, ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು ಈ ಕೊಡಗಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡಿದಾಗ ನಮಗಾಗುವ ಅಚ್ಚುಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾಡಿನ ಒಬ್ಬ ಎರವನೋ, ಗೊರವನೋ, ತಕ್ಕನೋ, ಸಿಕ್ಕನೋ, “ದನಿ, ಒಡೆಯ”. ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಅದು ನಮಗೆ ತೀರಾ ಹತ್ತಿರದ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉದ್ದಿನಿ, ವೈನ. ಕುರುಚಾಗಿ ಬೆಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ‘ಮನಸ್ಸು ಕುರುಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು’ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥ. ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತು ಒದಗಿದೆ! ಬೆಳ್ಳೆ, ತೀನಿ, ತಾಳು, ತರ್ಜಿಸು, ಮೈವಳಿಗ, ಚೀಕುಬಾಕು, ತಕ್ಕಾಮೆ, ವಾವೆ, ಮಾಗಣೆ, ಸಂದಾಯ, ಕೈವಾರ, ಕರಗುಪಡಿ, ಉಚ್ಚಾವಚ, ವಸಿ, ನೇಸ್ತು, ಈಪತ್ತು, ವಂತದ ಪ್ರದೇಶ, ಕಡವು, ನೆಲವೊಂದಿಗರು, ಸಮುದಾಯಿಸು, ಹೊರಅಂಬಲ, ಹೈಕಲು, ತಡೆಬಡೆ, ಔಸಿ, ಗಡಿಯ ಉಕ್ಕಡವವರು, ತಡಂಗಿನವರು, ಕೋಗಿಯರು, ನಿಲುಕು, ಹೊಸಕು, ಕೇಳಾಣಿಕೆ, ಗೊತ್ತುಗಾತಿ, ಚಲವಾದಿಗಳು, ಏಮಾರಿಸು, ಕುಸಿಗುಟ್ಟು, ಇಮರು, ನಿಯತ್ತು, ನಿರತು-ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೊಡಗಿನ ಜನಜೀವನದಿಂದ

ನೇರವಾಗಿ ತಂದು ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾತುಗಳ ಮೈಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪದಪುಂಜಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಕಿವಿ ಮಂತ್ರಿ ಕುಂಟ ಬಸವಯ್ಯ. ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಿಗೆ 'ಕಿವಿ ಮಂತ್ರಿ' ಪದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮುಷ್ಕರದ ಸ್ವಭಾವ, ಬಿಗಿಯ ಗೆಳೆಯ, (ಫಾಸ್ಟ್ ಫ್ರೆಂಡ್ ಎನ್ನುವುದು ಇರಬಹುದು) ಇಕ್ಕಾಲು ನಾಗಾಲೋಟ; ಕರುಳು ನುಲಿಚಿತು ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೃದಯ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡಿತೋ, ಹೃದಯ ಮುಕ್ಕಾಯಿತೋ, ಅಥವಾ ನುಗ್ಗಾಯಿತೋ, ನುಸಿಯಾಯಿತೋ ಎಂದು ಬರೆದರೂ 'ಕರುಳು ನುಲಿಚಿತು' ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇದುವರೆಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಅನೇಕ ದೆಸೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ಹೆಸರಿಸದ ಅನೇಕ ಮನೋದೇಸಗಳು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರು. ಅಂಥಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ಹೀಗೆ ಅನಿಸಿತ್ತು, ಆದರೆ ನಮಗೆ ಏನೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇವರು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಅದು ದಾಖಲು ಆಗಿದೆಯಲ್ಲ ಸಂತೋಷ, ಎಂದು ನಾವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬುದ್ಧಿ ಬಂಗರದಂತೆ ಓಡು, ಜಾಣಾಗಿ ಬಂಕೋದು, ಸಿಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೋದು, ಎರೆಗೆ ಬಾಯಿ ತೆಗೆ, ಕೋಪದ ಉರುವು, ದಿಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸಿನ ಕಟುಕು, ಪವನ ತಪ್ಪು, ಚೊಳ್ಳೇ ಕಾಯಿ ತಿನ್ನು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮಾಸ್ತಿ ಅವರು ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದನ್ನು ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರೇ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಆ ಎಳೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ, ಇನ್ನಷ್ಟು ನೂತು ಅದನ್ನು ಹಚ್ಚಡವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕವೀರನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇವನು ಎಂತಹವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕವೀರನ ತಂದೆ ದುಷ್ಟ, ಕ್ರೂರಿ. ಅಂತಹ ಅಪ್ಪನನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯವನು ಎನಿಸಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ ಚಿಕವೀರೇಂದ್ರ. ಇವನಿಗಿಂತ ಇವನ ಅಪ್ಪನೇ ಒಳ್ಳೆಯವನಿದ್ದ ಎಂದಾಗ ಇವನು ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟವ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಮಾತು ಬೇಕಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಣಿ ಗೌರಮ್ಮ ಎಂಥ ಸಾಧ್ವೀಶಿರೋಮಣಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೀವು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು

ಓದಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಆಕೆ ಬಂದೂ ಕೂಡ ಇವನಿಗೆ ಏನೇನೂ ಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇವನು ತನ್ನ ರಾಣಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಕೊಡಗಿನ ಅದೃಷ್ಟ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ! ಆದರೆ ಭಾಗ್ಯವೇ ಬೇರೊಂದು ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಹದ ತಪ್ಪಿದ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಗೌರವ್ಮನ ಶುಚಿ, ರುಚಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ದೊರೆ ಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಡೋಲು ಕಹಳೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟ ಕಿವಿ ಕೊಳಲು, ವೀಣೆಯ ಮೃದುವಾದ ಸ್ವರದ ಇಂಪಿನಿಂದ ತಣೆ ಯುವ ನಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಹಳೆಯ ಹೋಲಿಕೆ. ಆದರೆ ಸೇರು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅಗಿಯುವ ಆನೆ, ‘ಒಂದು ಇರುವೆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಲಾರದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಹೊಸ ಹೋಲಿಕೆ. ಬಸವನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಅವನು ತಪ್ಪಿದ ತರುಣ. ಈ ತರುಣಿಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ಮೊದಲು ಬಾರಿಗೆ ಆಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜ ಕುಮಾರನ ಜೀವನ ಯಾವ ತಪಸ್ವಿಗೇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇವರ ಎರಡೂ ಬಾಳು ಬೆರತು ಒಂದಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗುವದೇ ಒಂದು ಸುಖ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಎಮ್ಮೆಯಂತೆ ಆಗಲೇ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ್ದ.” ಇದು – ಎಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೋ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಎಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಈ ತಂತ್ರ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಅವನು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಮುಪ್ಪಾದ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ “ಎಳೆಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮುದಿ ಕಣ್ಣು; ನೋಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮುಂದು” “ಅರೆದ ಮದ್ದು, ತೇಯ್ದ ಕುಪ್ಪೆ, ಕರಗಿಸಿದ ಭಸ್ಮ, ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿತು” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚುವಂತ ಹುದು. ಅವನ ಅರಮನೆಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಇವನ ದೃಷ್ಟಿಬಿದ್ದಾಗ, ಶೆಟ್ಟಿ ಮಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲೆ ಅಂತ ಅಂದು, ಅರಕಲಗೂಡಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದ ಮಾತುಗಳು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಡ ಎಷ್ಟು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಎಷ್ಟು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ

ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ: “ಕುಂಟು ಅವರು ಹಿಡಿದ ಸೌಟು — ಅರಸು ಹಿಡಿದ ಸೌಟು, ನೂರು ಮನೆಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬಡಿಸಿದ್ದ ಆ ಸೌಟು ಈಗಾಗಲೇ ನೂರು ಮನೆಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬಡಿಸಿತ್ತು. ಮೊನ್ನೆ ನನಗೆ ಬಡಿಸೋದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನಾನು ಇದನ್ನು ಉಣ್ಣೋದಿಲ್ಲಾ ಅಂದೆ.” ಮಾಸ್ತಿಯವರ ನಯ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸಂಸ್ಕಾರ — ಹೃದಯ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅನುರಣಿತವಾಗಿದೆ. ಗೌರಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಭಗವತಿ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಹೀಗೆ ಬಂದಿದೆ: “ಆಕೆ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ಭೇಟಿಯಾದಾಗ, ಮಧ್ಯಮ ಹರೆಯದ ಹೆಂಗಸು, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಎಳಸಿನೊಂದಿಗೆ, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹಿರಿತನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಬಹುದೆಂದು ಅವಳು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.” ಮಧ್ಯಮ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಳೆತನವಿದೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಳೆತನ ವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿತನವಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಮುಖ ಗಳನ್ನು ನಾವೂ ನೋಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಮಾತಿನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವು ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಮರೆಸುವಂತಹ ಮುಖದಲ್ಲಿನ ಎಳಸು, ನೋಟದಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಿಯತನ, ಈ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಕಂಡಾಗ ಆ ಮುಖ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಭಗವತಿ ಕಂಡಿದ್ದಾಳೋ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಮಾತ್ರ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಆದರ, ಗೌರವ. ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಜಿ ಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ; ಬರೀತಾರೆ ಅಂತ ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಂದೆ ದುಃಖದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಅವಳ ಸೇವಕಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ದುಃಖ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿ ಬಂದಾಗ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳೋವುದಕ್ಕೆ ಎದುರು ಜೀವ ಎನ್ನುವುದು ಇರಲಿಲ್ಲ ಇದುವರೆಗೆ; ಆದರೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಅಂದರೆ, ಊಟದೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೂಡ ಊಟದೊಂದಿಗೆ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಇದುವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ್ದೆ, ಕಾಲ ಕಳೆದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ! ಇನ್ನೇನ ಮಾಡುವಳು — ದುಃಖ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಎದುರು ಜೀವ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? “ಸ್ನಿಗ್ಧ ಜನ ಸಂವಿಭಕ್ತಂಹಿ ದುಃಖಂ ಸಹ್ಯವೇದನಂ ಭವತಿ”.

ಸ್ನಿಗ್ಧ ಜನರು, ಹಂಚಿಕೊಂಡಾಗ, ದುಃಖ ಸಹ್ಯವೇದನವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಂಥ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಕಾಣದೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬದುಕಿರುವಂತಹ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುವಂತೆ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಆ ರೀತಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮಗು ಬಿತ್ತು-ಸಂಪಾಜೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದು ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಲ್ಲ. ಆಗ ಗೌಡ “ಏ ಇದು ಅರಮನೆಯ ಕೂಸು ಅಂತಾ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ತರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ, ಆ ಮಗುವಿನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲು ತಾಕಿದೆ. ಆಗ ಆ ಕೊಗ್ಗನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೃದಯ ಕರಗಿ ಹೀಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ: “ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲು ತಾಗಿ ಮಗು ಮುಖ ಸಿಣುಕಿತು. ಕೊಗ್ಗನ ಹೆಂಡತಿ ‘ಅಯ್ಯೋ ಬಿಸಿಲು ದಣಿಯರೆ’ ಎಂದು ಬಾಗಿ ತನಗೇ ಸಾಲದ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ತಾಗದಂತೆ ಅಡ್ಡ ಹಿಡಿದಳು...” ತನಗೇ ಸಾಲದ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಅಯ್ಯೋ ಮಗುವಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ತಾಕಿತು ಅಂತ ಮಗುವಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಎಂಥಾ ತಾಯಿ. ಎಂಥಾ ಮಗು! ಕುಂಟನೇ ಒಮ್ಮೆ ಅರಸನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕೆಡುಕಿನ ದಾರಿ ತುಳಿದಷ್ಟೂ ಇನ್ನೂ ತುಳಿ, ಇನ್ನೂ ತುಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಅವನು ಅರಸನ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಗ್ನವಾಗಿರು ವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಒಮ್ಮೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ಆದರೆ ಕೆಡುವಲ್ಲಿ ಈ ಗೆಳೆಯನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದ ವೀರರಾಜ ಬದುಕುವ ಸಲು ವಾಗಿ ಇವನು ಅಡಿದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಒಂದು ವೈಪರೀತ್ಯದ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರು. ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದನ್ನು, ಅದು ಕೆಟ್ಟದ್ದೇ ಇರಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ: ಅದರೆ, ಯಾವಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದನ್ನು ಅವನು ಹೇಳುವನೋ ಆಗ ಅವನು ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾತಕಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬಹುದೇಗನೆ

ಸೋತು, ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಮೆಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಂತಹ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ. ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ : “ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಸೊಕ್ಕು ಇರಬೇಕು ಅರಸ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಾಗಿವನು. ಅವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ‘ತ್ತತ್ತತ್ತ’ ಎಂದು ತೊದಲಿತು” ಎಷ್ಟು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ ಈ ವರ್ಣನೆ! ಇಂಥ ಅರಸನಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಏಕಾಕಿತನ ಬರುತ್ತದೆ. ಅರಸ ರಾಣಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಉಳಿದವರೆಂದರೆ ಅರಸ, ಕುಂಟ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ, ರಾಣಿ ಮಗಳು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂಟಿತನದ ಅನುಭವ ಎಷ್ಟು ಅಸಹನೀಯವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. “ಅರಸ ತನ್ನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ತಾನು ಎಷ್ಟು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿದ್ದ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಅಸಹಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದು ರಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಕಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವಳು ತನಗಾಗಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಖೇದ ಗೊಂಡಳು...” ಮಾತಿನ ಮಿತವ್ಯಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯೂ ಭಾವ ಪ್ರಪಂಚ ವೊಂದನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಬಲ್ಲ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಭಾಷೆಯ ವೈಖರಿ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಆ ಭಗವತಿಯ ಕುಂಟ ಬಸವ ಕೊನೆಗೂ ಸತ್ತು ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗಾಗಿ ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಾಯಿ ಅವನಿ ಗಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಬರುವ ಮಾತಿದು : “ಎಲ್ಲ ಅಳಲೂ ಪವಿತ್ರ ; ತಾಯಿ ಅಳಲು ಬೇರೆ, ಎಲ್ಲ ಅಳಲಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಪವಿತ್ರ. ಮೃಗಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅಂವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕಂಡಿದೆ. ಸತ್ತಿದ್ದವನು ಬಸವನೇ ಆದರೂ ಅವನ ಈ ತಾಯಿ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಜನ ಮರುಗಿತು. ‘ಪಾಪ, ಹೆತ್ತ ಕರಳು ಬೇಯದೆ ಇದ್ದೀತೆ’ ಎಂದಿತು.” ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಸತ್ತುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಅಂತಹ ನೀಚ, ದುರಾತ್ಮ ಅವನು. ಆದರೆ, ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವವಳು ಅವನ ತಾಯಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಎಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಜನ ಅವರೂ ಈಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮಾತೃಗೌರವ ಬುದ್ಧಿ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ: ನಾಣ್ಣು ಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ; ಸಾಮತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. “ಏರಿ ಇಲ್ಲದ ಕೆರೇಲಿ ಬೇರು ಇಲ್ಲದೆ ತಾವರೆ ; ಲೋಕ ಆಡುವ ಆಟ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡತಾ ಇದ್ದಾನು ದೇವರೆ ; ಕದಾ ಮುಚ್ಚಿದಿ, ಅಡ್ಡನಾಯ್ತೆ ? ಸೊಡರು ಆರಿಸು, ಕತ್ತಲೆ ? ಮನಸಿನಲಿ ಎಣಿಕೆ ಮಾಡೋ ಮುನ್ನ ಮನ ಅವನೆದುರಲಿ ಬತ್ತಲೆ.” ಇದು ಒಂದು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತ ಕೊಡವ ಗಾದೆ. ಇನ್ನೂ ನೋಡಿ ; “ಆಗ ಕದಿಯೊ ರಕ್ಕನಿಗೆ ಬೆಳೆ ಕದಿಯೊ ಕುಕ್ಕುರಿ” “ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಗಂಜಿ ಉಂಡು, ತೆಪ್ಪಗಿದ್ದ ಮನೆ ಮಗಾ ; ತುಪ್ಪಾ ಬೋನ ಉಂಡು ತಿಪ್ಪೆ ಏರಿ ಬೋಗಳಿದ ಅಳಿಯ”. ಇವೆಲ್ಲ ಕೊಡಗಿನ ಪರಿಸರದ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅನಾಮತ್ತಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಗಾದೆಗಳು.

ಇನ್ನು ಸಾಮತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಸಾಮತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲವು ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುರುಕಿರಬಹುದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ನೀನೇ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರು ಎಂದಾಗ ಆಕೆ ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಬರುವ ಸಾಮತಿಯಿದು : “ಏನು ಮಾಡೋದು ತಕ್ಕರೆ ? ಅರ್ಧ ಕೊಳೆತ ಹಣ್ಣು ; ಕೊಳೆತ ಅರ್ಧ ಎಸೀತೀವಿ ಒಳ್ಳೆ ಅರ್ಧ ಇರಲಿ ಅಂದಿವಿ, ನಾನಿದ್ದರೆ ಅದೂ ಇರಬೇಕು, ಅದು ಹೋದರೆ ನಾನೂ ಹೋಗಬೇಕು ಅಂತ ಕುಂತಿತು ಈ ಒಳ್ಳೆ ಅರ್ಧ. ಇದು ಇರಲಿ ಅನ್ನೋಕಾಗಿ ಅದೂ ಇರಲಿ ಅನ್ನಬಹುದಾ?” ನೀನೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾ, ಅಧಿಕಾರ ಸೂತ್ರ ವಹಿಸಿಕೊ, ಈಗೇನೂ ಕೊಡಗಿಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಂದಿದೆ : ಗಂಡಾಂತರ ಬಂದಿದೆ. ನೀನು ರಾಜವಂಶವನ್ನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎರಡನ್ನೂ ಕಾಪಾಡು ಅಂತ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇದು. ಆ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಮಾಡೋ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಹೊರುವ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ, ಆ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕೆಚ್ಚು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಗಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗೌರಮ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಸೋಲುತ್ತಾಳೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸೋಲುತ್ತಾಳೆ ; ತನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸೋಲುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ

ಸಾಧ್ಯತನದ ಕೆಳಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಸಿಂಹಾಸನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬೇಡ ವಾಗಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಲದಾಯಿತೋ ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಆದರೆ. ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಮತಿ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಬೋಪಣ್ಣ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ :
 “ಅದು ಸರಿ ಅನ್ನಿರಿ. ನಾವು ಕುದುರೆ ಏರಿರತೀವಿ. ಅದು ಕಡಿವಾಣಕ್ಕೆ ಸಗ್ಗಿ ಓಡುತ್ತಿರತದೆ. ಕಡಿವಾಣಾನ ಹಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತೋ, ಓಟ ನಮ್ಮಿಚ್ಛೆ ಅಲ್ಲ, ಕುದುರೆ ಇಚ್ಛೆ. ಅದು ಎತ್ತ ಹೋದರೆ ನಾವು ಅತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಗ ರಾವುತಿಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಇರೋದೆಲ್ಲ, ಬೀಳದೆ ಅದರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳೋದರಲ್ಲಿ” ಹೇಗಿದೆ ಈ ಸಾಮತಿ ? ಇನ್ನೊಂದು ನೋಡಿ : “ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ರಥ ಎದುರಿಗೆ ಹುಲಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹರಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಬೇಕು. ಜೀವನದ ಹರಿವೂ ಇಷ್ಟೆ ; ರಥಕ್ಕೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. “ಹುಲಿಗೆ ಅಂಜಿ ರಥ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರಿಗೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ : ಈ ಎರಡು ಸಾಮತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅಡಗಿ ಕೂತಿವೆಯೇ ? ಅವರೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ನಾನು ಬರೆದುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೂತಿರಬೇಕೋ, ಕೂತಿರಬಾರದೋ ? ಕೂತಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ; ಕೂತಿರಬಾರದು ಎಂದು ಕೆಲವರು. ಬರೆದುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪಡಿನೆಳಲಾಗಿ ಸೇರಿರಬೇಕು ; ಇಲ್ಲವೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಲಯನವಾಗಿರ ಬೇಕು - ಎಂಬ ಎರಡು ವಾದಗಳುಂಟು. ಆದರೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮಾರ್ಗ ಮೂರನೆಯದು ಎಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ : ಇದ್ದೆಯಲ್ಲ ಇಲ್ಲದಂತೆ, ಗುಹೇಶ್ವರ. ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರೋದು ಒಂದು ಇದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಾರಿಯಾಗಿ, ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹಾಗೆ. ಅವರು ಬರೆದುದಲ್ಲಿ ಕ್ವಚ್ಛಿತ್ತಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಅವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. “ಇವು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳಾಗಿರಬಹುದು” ಎಂದು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗನಿಸಿದರೂ ಇವು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರರಾವೆಗಳು ಸಾಲದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದಕಾರಣ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಶೈಲಿ. ಅವರು ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಶೈಲಿ.

ಕಥೆಯನ್ನು ಅವರು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಉರುಳುವ ಘಟನೆಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನಾಗಿಸದೆ ಆ ಕಥೆಯ ಒಂದು ಘಟನೆ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಏನು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ ? ಈ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಯೇನು ? ಆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇನು ? ಎಂಬುದನ್ನು ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಗಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತ ಕಥೆಯ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರ ಸಮಸಾಮಯಿಕ ವಾಗಿ ಅಂದರೆ “ಸೈಮಲ್ಪೀನಿಯಸ್ ಆಗಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿ “ಲಾಜಿಕ್ ಆಫ್ ಈವೈಂಟ್ಸ್” ಬಹಳ ಸುಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಮೊದಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಂದು ಭಾವನೆಯ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭದ ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಅಥವಾ ಘಟನೆಯ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕರೂ ಆ ಎಳೆಯನ್ನೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ನೂತನ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೇಯುವಂಥ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಬಹಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈಗ ಬೇಕೆಂತಲೆ ಬಹಳ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆನೋ ಎಂದೆನಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, ಈ ರೀತಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕುರುಹು ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಲ್ಲಂಗೋಳದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಈ ರಾಣಿಯ ವಾಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಂದಾಗ ಏನಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ : “ರಾಣಿಯ ವಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗು ಆಡಿದ್ದು ಬಹು ವರ್ಷ ಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಸಹಾಯವಾಗಿ ಅಳುವ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಮನೆಯೇ ಮೃದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇರುವಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಗೂ ಒಂದೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಅದು ಒಂದು ಹಸುಳೆಯ ನಗೆಯಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತದೆ, ಅಳುವಿನಿಂದ ಕರಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಯೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮನೆಯಂತೆ ಒಂದು ಮನೆ, ಅಷ್ಟೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ, ಅರಮನೆಗೆ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳಂತೆ ಇದೂ ಒಂದು ಮನೆ. ಬಹುದಿನದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಈ ಮಗುವಿನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ರಾಣಿಯ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಜೈತನ್ಯ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆದ ಜನರೇ ಬಾಳುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚೀಟಿ ಆದವಳು ಕರಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಒಡತಿಯನ್ನು ನುಡಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಕರೆದಾಗ ಬರಬೇಕು:

ಕರೆದಾಗಲೂ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ ಮಾತನಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಇವರ ನಡುವೆ ಹಸುಳೆ ಒಂದು ಸುಳಿದು ಬಂದಿತೋ, ಜೀವನದ ಬಣ್ಣ ತಟ್ಟನೆ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಚೇಟಿ ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಾನೂ ಆಡಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಒಡತಿ ಒಡತನದ ದರ್ಪವನ್ನು ಒಂದು ವಸ್ತ್ರ ಎಂಬಂತೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಬರಿದೊಂದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಆಡಬಹುದು. ರಾಣಿಗೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮಗು ಬರುವವರೆಗೆ. ಆಕೆಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಈಗ ಮಗು ಬಂದ ಕಾರಣ ಒಡತನದ ದರ್ಪವನ್ನು ವಸ್ತ್ರವೆಂಬಂತೆ ತೆಗೆದು ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಇಟ್ಟು, ಎಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ತಾನೂ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಆಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಬ್ಬ ತಾಯಿ ಬೇನೆ ಸಹಿಸಿ ಹೆತ್ತ ಎಳೆಗೂಸು ನೂರು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ತಾಯಿತನ ಕೊಡಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಆಟದ ನೆಲೆ, ನೆಲ,ಗೋಡೆ, ಚಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತನವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಬಹುದಿನದ ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹಾಳುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಈ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಅರಮನೆ ದೇವಮಾಜಿಯ ಮಗುವಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಅನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ” ಇಷ್ಟರಿಂದ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕಲ್ಪನೆ ತಮಗಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥ.

□

ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿ

ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್

೧

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಚರಿತ್ರೆ ಇದೆ. 1823ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣನ 'ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷ'ವೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾದಂಬರಿ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾವ್ ಗದಗಕರ ಅವರ 'ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ'ಯೂ (1892) ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೇ. ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಕಾದಂಬರಿ, ತೇಜಸ್ವಿ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಾದಂಬರಿ, ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದು ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ 'ಮಯೂರ' (1928). ಇದರನಂತರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತ.ರಾ.ಸು. 'ದುರ್ಗಾಸ್ತಮಾನ'ದಲ್ಲಿ, ಸಿ. ಕೆ. ನಾಗರಾಜ ರಾವ್ 'ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ ಶಾಂತಲದೇವಿ'ಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶಿಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹಾಪಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂಪ ತಾಳಿ ಪರ್ವತದತ್ತರ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರು, ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು 'ಚಿನ್ನಬಸವನಾಯಕ' (1947). 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' (1956) ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ ಅವನತಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ 'ಚರಿತ್ರೆಯ ಸರಳಪಾಠ', 'history made easy' ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಘನವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವ, ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶಗಳು ಇವುಗಳ ನೆನಪನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ದೊಡ್ಡದು, ಇದನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದವು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದಾದ ಎರಡು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ವೈಭವೀಕರಣ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಚಿಂತನೆ ಹಿಂದುಳಿದವು. ಎರಡು : ಕೆಲವು ಅಚ್ಚುಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ಪಾತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಳಕೆಯಾದವು. ಧೀರ, ಉದಾತ್ತ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸುವ ರಾಜ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದ ರಾಣಿ, ಕೇಡಿಗನಾದ ತಮ್ಮ (ಮಗ), ಒಬ್ಬ ದ್ರೋಹಿ ಇಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು ; ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ ತಮ್ಮ (ಮಗ)ನಿಗೇ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವುದು, ಬಂದಿಯಾದ ವೀರ ಶತ್ರುವನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು, ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಧುಮುಕಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ರೀತಿ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು.

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಕಳೆದ ಒಂದು ಯುಗವನ್ನು ಪುನರ್ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪುನರ್ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಒಂದು ಯುಗವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ರೀತಿ, ಅರಮನೆಯ ರೀತಿ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಆಸ್ಥಾನದ ಆಚರಣೆಗಳು ಇವುಗಳ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಚರಿತ್ರೆ, ಮನುಷ್ಯರು ಏನು ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ, ಅವರು ಎಂತಹ ಮನುಷ್ಯರು, ಅವರ ಸ್ವಭಾವದೊಳಗಿನ ಒತ್ತಡಗಳೇನು, ಹೊರ

ಆವರಣದ ಒತ್ತಡಗಳೇನು, ಅವರೇಕೆ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು ಎಂದು ತೋರಿಸಿ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೆರಳುಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರನ್ನು ರಕ್ತ ಮಾಂಸಗಳುಳ್ಳ, ಆಸೆ ನಿರಾಸೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಬಾಳು ಸಾಗಬೇಕಾದರೆ ಹಲವಾರು ಅಂಗಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಬೃಹತ್ತಾದ ಮತ್ತು ಜಟಿಲವಾದ ಯಂತ್ರವನ್ನು ನಮಗೆ ವಾಸ್ತವಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಅದರ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತವಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಯುಗದ ಮನೋಧರ್ಮ, ಮೌಲ್ಯಗಳು ನಮಗೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಬೇಕು.

ಗತಕಾಲದ ಈ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣವಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ ? ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಿಂಚಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯದ ಯಾವ ಕೃತಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂದಿಗೂ ಸತ್ಯವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಒಳನೋಟವನ್ನು ನೀಡಿ ಇಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಕಳೆದ ಯುಗದ ಶಕ್ತಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಗುಣ-ಸ್ವರೂಪಗಳು, ಅವುಗಳ ಆಟ ಇವನ್ನು ಕೃತಿ ಕಾಣಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಯುಗದ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪವಷ್ಟನ್ನೇ ಕಾಣಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು.

೨

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ 1820 ರಿಂದ 34 ರವರೆಗೆ ಪುಟ್ಟ ಕೊಡಗನ್ನಾಳಿದ ಕಡೆಯ ರಾಜನ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳ ಚಿತ್ರಣ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯ ಕಂಪೆನಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಬಳಿಸಲು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಂದಿ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರು, ಸುಖಲೋಲುಪರು ಆದವರು. ಇವರನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ದುಃಖವೂ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಗೌರವ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜನೆಂದರೆ ಜನ

ರೋಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು ರಾಜರು. ನವಾಬರು ಎಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿವರಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಾಟ. ಕಾದಾಟ. ಹೀಗಾಗಿ, ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ವಿಷಯಲಂಪಟರನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯುವುದು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಸುಲಭವೇ ಆಯಿತು. ಇಂತಹ ಕಾಲವನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪುನರ್ನೃಪ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ವಿಷಯಲಂಪಟ, ಕ್ರೂರಿ. ಮೂರ್ಖ. ಅವನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಅವನಲ್ಲಿ ಕಾಣದು. ಅತಿ ಭೋಗದಿಂದ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಯಾರ ಮಗಳೂ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವಂತಿಲ್ಲ ಇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ಬಾಯಿ ತೀರ ಹೊಲಸು. ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ಇತರರೆದುರಿಗೆ ಹೊಲಸು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಡಳಿತದ ಹೊಣೆಯಂತೂ ಲವಲೇಶವಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಬುದ್ಧಿ ವಂತಿಕೆ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೊಲ್ಲ. ಒಂದಿಷ್ಟು ತಿನ್ನಿಸಿ ಕುಡಿಸಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಈ ಕೆಂಪುಮೂತಿಯ ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಹದ್ದಿನಲ್ಲಿಡಬಹುದು ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ಇವನಿಗೆ. ಆಗಲೇ ಸುತ್ತಾ 'ಕೆಂಪು ಮೂತಿ'ಯವರೇ ನೆಲವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವೂ ಅವರ ಕೈವಶವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಇವನಿಗೆ ನೆನಪಾಗದು. ತನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯದಿಂದ, ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ನೆಂಟರನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ವರ್ತಕರನ್ನೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೂ ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಧೀರೋದಾತ್ತ ರಾಜನನ್ನೂ ವೈಭವೋಪೇತ ಯುಗವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾದ ರಾಜನನ್ನೂ ದುಃಖ ಮುಸುಕಿದ ಯುಗವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಾಯ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. ರಾಜನ ಬಲಗೈಬಂಟಿನಾದ ಕುಂಟ ಬಸವ ರಾಜನ ತಂಗಿಯಿರುವ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬೀಗದಲ್ಲಿ ಬೀಗದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯದಿಂದ. ರಾಜ, ಅವನ ಬಂಟಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಸೆರೆಮನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಡೀ ಕೊಡಗು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅರಿಯರು, ತಾವು ನಿಜವಾಗಿ ರಾಜನಿಗೇ ಸೆರೆಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹಿಂತಿರುಗೋಣ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಎರಡೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅರಿಸಿ ಕೊಂಡ ಯುಗ ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ವಿವರವಾಗಿ ರೂಪ ತಾಳುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ' 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ'ನನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅರಮನೆ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು, ಅವರ ಹತ್ತಿರದ ನೆಂಟರು, ಪರಿವಾರ, ಗುರು ಮನೆ, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಇವರಲ್ಲಿಯ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗುತ್ತವೆ. 'ಚೆನ್ನ ಬಸವ ನಾಯಕ'ನಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ಪನ ಸಾಹುಕಾರನ ಅಂಗಡಿಯ ವ್ಯವಹಾರ, ವೀರಪ್ಪ-ಶಿವಪ್ಪ ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ವಿವರಗಳು (ಮೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ, ಪುಟಗಳು 126-130) ಅಪೂರ್ವ ಬರಹ. 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ದಲ್ಲಿ ಈ ಮಟ್ಟಿಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಡೀ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೂರ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ತಕಪೇಟೆ-ಅರಮನೆಯ ಸಂಬಂಧ, ಮಂತ್ರಿ-ರಾಜರ ಸಂಬಂಧ ಇವು ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಪಾಣಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಯ್ಯ ತಕ್ಕನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ-ಅರಮನೆ-ಮಂತ್ರಿಗಳು ಇವರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕೊಡುವ ಚೋಮನವರೆಗೆ ಹಲವಾರು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ 'ಫ್ಯಾಡಲ್' ಸಮುದಾಯದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುನಿಷ್ಠೆ-ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಂತೂ ಇದರ ಜೀವನರೀತಿ ತುಂಬಾ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವಂತೆ, ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ : "ಬಸವ ಅರಸನ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತ್ತ ಇಕ್ಕಲದ ಬಡಜನಕ್ಕೆ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಒಂದಷ್ಟು ಹಣ ಎಸೆದನು. ಬಡವರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು. 'ಬಾಳು, ನಮ್ಮ ದೊರೆ ಬಾಳು', ಎಂದು ಕೂಗಿದರು, ನೆರೆದ ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಮರಳಿ ನುಡಿದು ದನಿಯೆತ್ತಿದರು."

ಈ ದೇಶದ ಈ ಜನರ ಬಳಿಯೇ ಇದ್ದು. ಕ್ರಮೇಣ ಇವರನ್ನು ಸುತ್ತು ಗಟ್ಟಿ ಇವರ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನ, ಅವರ ರೀತಿ. ಅವರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಷ್ಟೇ ಮೂರ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ, ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯ, ಜಾಣ್ಮೆ. ದೂರದರ್ಶಿತ್ವ ಇವು ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ವೀರರಾಜನ ಸುತ್ತ, ಕೊಡಗಿನ ಸುತ್ತ ಬಲೆನೇಯುವುದು, ಅದು ಬಿಗಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು, ರೇಷ್ಮೆ ಎಳೆಗಳ ಬಲೆಯೇ ಬಂಧಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

೩

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಒಂದು ಪ್ಯೂಡಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು. ರಾಜ, ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗ ಇವರೇ ಪ್ರಧಾನರಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು. ಮನುಷ್ಯನ ಘನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸದ, ಪ್ರಭುನಿಷ್ಠೆ ಮುಖ್ಯವಾದ, ಹಲವು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು. ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದರೂ ಹಲಕಾಲ ದೃಢವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜನ ವಂಶವೇ 1600 ದಿಂದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡವೀರ ರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಜ್ಜು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಅದು ಕೃತಕವಾಗಿ ಎದ್ದುಕಾಣದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೌಲ್ಯನಿರ್ಣಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಅಳವಡಿಸಿದೆ. ಬಿಳಿಯ ಜನ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬಹು ಉಚ್ಚ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಔತನಗಳೊಡನೆ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳೂ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದ ಮನರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವಿವರ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ನೋಟಕ್ಕೆ ಇದು ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಈ ಇಡೀ ಭಾಗದ ಮಹತ್ವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. (ಈ ಭಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಯು ಮಧ್ಯೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.) ಮೊದಲ ದಿನದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಸ್ತು ಕೊಡಗಿನ ಅರಸರ ಮೂಲ ಪುರುಷನ ಅಧಿಕಾರದ ಗಳಿಕೆ. ಹಿಂದಿನ ವಂಶದ ಕೊನೆಯ ಅರಸ ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿದ್ದ, ಹೊಣೆಗೇಡಿತನದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡ. ಅವನನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ

ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು, ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾಮಿ. ಅವನ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಜನ ಅರಸನನ್ನು ಕೊಂದರು, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ರಾಜನಾಗುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾತುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವು. “ಹೊಸ ದೊರೆ ಆಳುವ ಯಜಮಾನನಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಜನರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿ ತೋರುವ ಗುರುವಾಗಿ ಗಾದಿಗೆ ಬಂದವನು ; ಜನರು ಅವನಿಗೆ ಸೇವಕರಲ್ಲ, ಕುಟುಂಬದ ಮಕ್ಕಳು ; ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಆಳುವವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಂದಾಯವಲ್ಲ, ಗುರುವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಜೀವಿಕೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಈ ಸಂಗತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಾದವನು. ‘ನಾನೂ ನನ್ನ ವಂಶದವರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮನೆಮಕ್ಕಳಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹೀಗೆ ನಡೆಯದೆ ತಪ್ಪುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಕಾಲದ ಜನ ಈ ಹಿಂದಿನ ಅರಸನಿಗೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದನು”. ಫ್ಯಾಡರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ-ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುವ ಭಾಗ ಇದು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದದ್ದು ದೊಡ್ಡವೀರ ರಾಜ ಟಿಪ್ಪುವಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಂಗ್ಲರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಕಥೆ. ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಘೌಜು ದಾರರು ಕೊಡಗಿನ ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದ್ದು, ದೊಡ್ಡವೀರ ರಾಜ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಜನರ ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿ ಘೌಜುದಾರರನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಕೊಡಗನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು, ತಲಚೇರಿ, ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಆಂಗ್ಲರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದಾಗ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದು, ಟೀಪು, “ಆಂಗ್ಲರು ಹೊರಗಿನವರು. ಗೆದ್ದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ರಾಜ್ಯ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಾ” ಎಂದು ಕರೆದಾಗ ರಾಜ, “ಆಂಗ್ಲರು ಸ್ನೇಹಿತರು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ನೀನು ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದವನು” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದು. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ವೀರರಾಜನಿಗೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು - ಇದು ಕಥೆ. ಇದು ಮತ್ತೆ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಚಾರಕ್ಷಕನಾಗಿ, ಸ್ನೇಹನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಟೀಪು ಮಲಬಾರಿನ ರಾಣಿಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಾಗ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಮತ್ತೆ ದೊಡ್ಡವೀರ ರಾಜ ಅವಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಕೊಡಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ “ಕೊಡಗಿನ ಅರಸರು ಪರನಾರಿಯರನ್ನು ಸಹೋದರಿಯರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತರನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನೋಡಿ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಾತು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂತು.” ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಲಿಂಗರಾಜನ ಭೂವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಸ್ತು. ಬೆಳೆಯ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ರೈತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ನಿಯಮ. ಗ್ರಾಮದ ಗೌಡ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಾಗ ಅರಸ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದ. ಬೆಳೆ ಕಟ್ಟಾಗ, ಗೌಡ, ರೈತನಿಂದ ಕಡಮೆ ಧಾನ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪ. ರಾಜ, ತನಗೇ ಇಲ್ಲದ ಗೌಡ ಕಂದಾಯ ಏನುಕೊಟ್ಟಾನು ಎಂದು, ಅವನಿಗೇ ಕಣದಿಂದ ಕಾಳು ಕೊಡಿಸಿದ. ‘ದಣಿಯ ಮಣ ನನಗೆ ಬೇಡ’ ಎಂದ ರೈತ. ‘ಮುಂದಿನ ಬೆಳೆ ಬಂದಾಗ ನೂರು ಮಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾನ ಸೇರಿಸಿಕೊಡು’ ಎಂದ ಅರಸ. ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಜೆಗಳಿದ್ದರೆ ರಾಜ, ರಾಜನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲ, ಶೋಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು.

ಎಂದರೆ, ಈ ಪ್ಯಾಡಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಅಡಿಪಾಯವಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಈ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ, ಜನತೆ, ಅತಿಥಿಗಳು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆ, ಏಕ ಕುಟುಂಬತ್ವ, ಸ್ನೇಹನಿಷ್ಠೆ, ಪರನಾರೀ ಸಹೋದರತ್ವ, ಶೌರ್ಯ, ಪ್ರಜಾಸುಕಂಪ, ಶೋಷಣರಾಹಿತ್ಯ ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ. ಎಂದರೆ, ತಾನು ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಳಶವೋ ಅದರ ಅಸ್ತಿಭಾರವನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯಾವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು 182 ವಿಭಾಗಗಳ, 533 ಪುಟಗಳ ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲ 7 ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, 28 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪೇಗವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಪರನಾರೀ ಸಹೋದರನಾಗಬೇಕಾದವನು ತಂಗಿಯನ್ನೇ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೂಡಿ, ಗಂಡನಿಂದ ಅಗಲಿಸಿ, ಭಂಡ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಣಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒಡಿದು ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಒಡಿದು ತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಪಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಸತ್ಯ, ಈ ಪಾಠ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾದರೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೇ. ನಮ್ಮ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಅಥವಾ ಫ್ಯೂಡಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಯಾವುದೇ ಆದರೂ ಅದರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಸೈನ್ಯ, ಜಾಣ್ಮೆ, ಅಹಂಕಾರ ಯಾವುದೂ ಅಡಿಪಾಯ ಹೋದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಉರುಳದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲಾರದು.

ಆದರೆ, ಇದು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜನ ವಂಶವೇ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಆಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದದ್ದೂ ರಾಜವಂಶವೇ. ನೂರಾರು ವರ್ಷ ಬದುಕುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ (checks and balances) ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅದರಲ್ಲಿನ ದೋಷ ತೀರ ಉಲ್ಪಟಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಉಗ್ರ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕಂಡುಹಿಡಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮನರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವಂತೆ, ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಕೇಂದ್ರ. ಅವನು ಕೆಟ್ಟವನಾದರೆ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಈ ಕೇಡು ಹರಡುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಂಗಗಳಾದ ಇತರರು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದರೆ, ರಾಜ ತಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನೇ ಕೇಡಿಗನಾದರೆ? ರಾಣಿ ಗೃಹಿಣಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೊಂದು ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ರಾಜ ಅವಿವೇಕವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡಾಗ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯನ ತಾಯಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಅವಳ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಭಾಗ 28) ರಾಜನನ್ನು ಗಾದಿಯಿಂದ ಇಳಿಸಿ ರಾಣಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತರುವ ಮಾತು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಯೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಗಾಗಲಿ ತಕ್ಕನಿಗಾಗಲಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗಾಗಲಿ ಕೇಡಾದಾಗ ಅವರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಬೋಪಣ್ಣ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ರಾಜನ ದುಷ್ಟತನವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕಾದವರು. ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಅವನನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಬೇಕಾದವರು : ಅದೂ

ಆಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ರಾಜವಂಶದ ಮೊದಲನೆಯ ಅರಸನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, “ನಾನೂ ನನ್ನ ವಂಶದವರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮನೆಮಕ್ಕಳಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಕಾಲದ ಜನ ಈ ಹಿಂದಿನ ಅರಸನಿಗೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು” (ಎಂದರೆ ಕೊಲ್ಲುವುದು). ಈ ತಡೆಗಳೆಲ್ಲ checks and balances ಎಲ್ಲ, ಸೋಲುತ್ತವೆ. ಕಾರಣ : ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮರೆತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಣಿ ಗದ್ದುಗೆ ಏರಲು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನುಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ-ರಾಣಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದರೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಸೀತಾದೇವಿ ರಾಮ ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೂ ನಡೆವಳೆಂದು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ (ಈ ವಿಷಯಲಂಪಟನನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದು!) ಗಂಡನಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಾನು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ರಾಜ-ಬೋಪಣ್ಣರ ವಿರಸ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಉಲ್ಬಣಿಸಬೇಕು, ಹಾಗಾದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾದೀತು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣಯ್ಯ ತನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ, ಮಾತಿನ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೋಪಣ್ಣ ಸಮರ್ಥ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ. ಅವನು ರಾಜನಾದರೂ ರಾಜ್ಯ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದೀತು. ಅವನು, “ನಾನು ಒಳ್ಳೆ ಸ್ವಾಮಿ, ಕೊಡಗರು ಭೂತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು ; ಭೂಪತಿ ಅನ್ನೋ ಹೆಸರಿಗೆ ಅವರು ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ” ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನಿಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ - ‘ಕಾವೇರಿ ಮಕ್ಕಳ’ ಸಂಘಟನೆ ಇದರ ವ್ಯಕ್ತರೂಪ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಾಯಕತ್ವ ದೊರಕದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗ್ಯರಾದವರೆಲ್ಲ ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನೂ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಯ ಬೇಕೆನ್ನುವ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಕುಲದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಆಚರಿಸುವಲ್ಲಿ, ತಾವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು, ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯ-ಇತರ ಅಚಾರಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಹೊಣೆಯೇ ಬಹು ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದುಷ್ಟ ಕ್ರೂರಿ ದುರಾಚಾರಿ ಅರಸನಂತೆಯೇ ಸಜ್ಜನ

ರಾದ ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಕೊಡಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರಾಗುತ್ತಾರೆ. ('ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ'ನಲ್ಲಿ ನೇಮಯ್ಯನ ವೈಫಲ್ಯವೂ ತನ್ನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ನೋಟವಿಲ್ಲದ ಸಜ್ಜನನ ವೈಫಲ್ಯವೇ.)

ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಕೊಡಗನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನಿಚ್ಚಳ ದೃಷ್ಟಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರೂ ಸ್ನೇಹ. ವಿಶ್ವಾಸ ಎಲ್ಲ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಮುನ್ನಡೆಯ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಚೆನ್ನಬಸವಯ್ಯನ ಗೆಳತನ, ರಾಜನ ಸ್ನೇಹ. ರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಯಾವುದೂ ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅವರು ದೂರದೂರ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪

ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಅವನತಿಯ ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಎಳೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಈ ಸಮುದಾಯದಾಚೆ ಇರುವ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ, ಒಂದು ದೈವದ ಪ್ರಭಾವ. ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೂರ. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಭ್ರಾಂತಿಪಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ: "ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಹೋದ ಚೆನ್ನಬಸವಯ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲದ ರಾಣಿ ಇತರರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಏನು ಆಗುವುದಿತ್ತೋ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯೂ ಅರಿಯನು, ನಿರ್ವಾರ್ಥಿಯೂ ಅರಿಯಳು. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನತೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಒಟ್ಟು ಲೋಕದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಡೂ ಇಷ್ಟೆ. ನಾಳೆ ಏನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂದು ಯಾರು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ."

ದೈವ ಮನುಷ್ಯನ ಬಾಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ನೇರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ, ಬಹು ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲ. ಈ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ತರ್ಕಬದ್ಧತೆ ಇದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಾಗ, ಇದು ತನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಾಣಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವವರೆಗೆ ಅವನು ಸ್ವತಂತ್ರ. ಆದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಕಡೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಎಲ್ಲೋ ಅವನು ಕಾಣ. ಆದರೆ ಈ ಕಡೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೆ. ಇದು ಇದರ ತರ್ಕಬದ್ಧತೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಗು ಮುಗ್ಧತೆಯ ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಕೇತವೂ ಹೌದು. ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವವನು ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜನ ಹಿಂದಿನ ರಾಜ ಲಿಂಗರಾಜ ಒಬ್ಬ ಮುಗ್ಧೆಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ. ಮದುವೆಯಾಗುವನೆಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟ. ಅನಂತರ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದ. ಅವಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಅದರ ಕಾಲು ತಿರುಚಿ ಕುಂಟು ಮಾಡಿದ. ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಅಗಲಿಸಿದ. ಇದೇ ಮಗುವೇ ಮುಂದೆ ಕುಂಟಬಸವನಾಯಿತು. ಬಸವ ರಾಜನ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಎರೆಯುವ ಭಂಟನಾದ. ಮುಂದೆ, ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಅರಮನೆಯ ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಗವತಿ. (ಭಗವತಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಪಾತ್ರ. ಕುಂಟ ಬಸವ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಭಗವತಿಯ ಮಗ, ರಾಜನ ಅಣ್ಣ ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವಕಥೆ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆ.) ಮಗುವಿನ ಕಾಲು ತಿರುಚುವಾಗ ತನ್ನ ಮಗನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೆ ತಿರುಚುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಲಿಂಗರಾಜನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗು ಚಿಕವೀರ ರಾಜನ ತಂಗಿಯದು. ಆಕಸ್ಮಿಕದಿಂದ ತಂದೆತಾಯಿಯಿಂದ ದೂರವಾದ ಮಗು ರಾಜನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಮಗಳು ಅದನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯಾಗಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ ಅದನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಪರಿಣಾಮ-ಅವನ ಸಿಂಹಾಸನ ಚ್ಯುತಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದರಿಂದಲೇ ಕಂಪನಿಯವರ ಮತ್ತು ರಾಜನ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹದಗೆಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಗಲೇ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಇವನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಅಸಹ್ಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಕವೀರ ರಾಜ ಪಾಣೇ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಹೀಗೆಯೇ. ತನಗೆ ಎದುರು ಯಾರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ, ಕೊಡಗಿನ ರಾಜನಿಗೆ ಅವನೇನು ಎದುರಾದಾನು ? ಆದರೆ ಅಂಗ್ಲರು ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಐದನೆ ದಿನ ಮನರಂಜನೆಗೆ ಹೋಸ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಇವನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಕೊಡಗದ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ತಾನು ಕೊಡಗು ದೇಶದ ರಾಜ ಎಂದು ಸಾರಿ, ಕೊಡಗಿನ ರಾಜ ಚಿಕವೀರ ರಾಜನನ್ನು ತೀರ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವನು ಅಳಿಯ ಚೆನ್ನ ಬಸವಯ್ಯ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅರಸ ಬೆಂಕಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಅವನೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮಗುವೂ ಕೊಡಗನ್ನು ಬಿಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿ ರಾಜನ ಪತನಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಗವತಿ ಜ್ಯೋತಿಷ ಬಲ್ಲವಳು ಎಂದುಕೊಂಡವಳು. ಅವಳಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಕಾಣಬಲ್ಲದು ಎಂದುಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವವಳು. ಮಗನ ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ಬಂಧು ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ಬಂಧುಗಳು. ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ತಾನೆ, ತಾನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅವನು ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನಂಬಿ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಬಂಧು ಚಿಕವೀರ ರಾಜನೇ ಇರಬಹುದು. ಅವನಿಂದ ಆಗಲೆ ಮಗನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಪದವಿ ದೊರಕಿದೆ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ನಾಡಿನ ಅರಮನೆಯ ಸುರಂಗದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದೇ ಅವಳ ಮಗನ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯರು. ತಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವರು ಎಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬಿತ್ತುವ ಬೀಜ ಕಾಲದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆ ಫಲ, ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೆ ಆಗಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ವಿಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಕ್ತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿ ಉಂಟು— ಅದು 'ಆಕಸ್ಮಿಕ'. ನಾವು 'ಆಕಸ್ಮಿಕ', ಎಂದರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದದ್ದು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಶಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಣಯದಂತೆ ನಡೆದದ್ದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಬರುವ 'ಕಂಸಯೋಗ'ದ ಮಾತು, ತಂಗಿಯ ಮಗು ರಾಜನಿಗೆ ಗಂಡಾಂತರ ತರಬಹುದೆನ್ನುವ ಮಾತು, 'ಆಕಸ್ಮಿಕ'ವಾಗಿ ಮಗು ಸೇವಕನ ವತದಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದು ರಾಜನ ಕೈಸೇರುವುದರ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ 'ಆಕಸ್ಮಿಕ'ವೇ ರಾಜನ ಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ಯವಹಾರದ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಮತ್ತಿತರರಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ವೈದೃಶ್ಯವಾದಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿತ ವೈದೃಶ್ಯ. ಇವನು ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನೀಕ, ಮುಖ್ಯ ಅರ್ಚಕ, ಅರಮನೆಯ ಜೋಯಿಸ, ವೃದ್ಧ. ಅವನೂ ಜ್ಯೋತಿಷ ಬಲ್ಲವನು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮಿತಿ ತಿಳಿದವನು. ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲಾಗಿಲ್ಲ, ಮೃದುವಾಗಿದೆ. ಮಮತೆಯ ಸೆಳೆತವನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಆದರೆ ಏನನ್ನೂ ಬಯಸದವನು. ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಗತ್ಯವಾದಾಗ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ಉಳಿಯುವವನು. ಅರಮನೆಗೆ ಒಳಿತಾಗಲಿ ಎಂದು ತನಗೆ ತೋರಿದುದನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭಗವತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಬೂದಿಯಾಗಿ, ರಾಜನಾದ ಮಗನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಹೆಣಗಿ, ಕಾಣುವೆನೆಂದೇ ನಂಬಿದವಳು ಅವನ ಹೆಣವನ್ನು ಕಂಡು ಕುಸಿದಾಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುವವನು. ಅವಳು ಸಾಯುತ್ತೇನೆಂದರೆ ತಾನೂ ಸಾಯುವೆನ್ನವಷ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸದಾ ಸ್ತಿಮಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವನು.

೫

ಮಗುವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಂಗ್ಲರ ನಿರೂಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ವಿರಸ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು

ಸಂಧಿ ಸಮಯ, ಹೆರವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಾದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸಮಯ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳು ಬರುತ್ತವೆ: “ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಯೆ, ಆದರೆ ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಏನು ಮಾಡಬಹುದು ? ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನುವುದು ವಿಧಾತ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಒಂದು ನಾಟಕದಂತೆ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿ ಆಡಿ ಎಂದು ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಟಕ ; ನಟ ಅದನ್ನು ಆಡಬಹುದು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ಪೂರ್ವಿಕರು ವಿಧಿಲಿಖಿತ ಎಂದಿರುವುದು. ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ರಥ ಎದುರಿಗೆ ಹುಲಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹರಿಯುವಂತಿಲ್ಲ ; ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಹರಿಯಬೇಕು. ಜೀವನದ ಹರಿವೂ ಇಷ್ಟೆ. ರಥಕ್ಕೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ : ಹುಲಿಗೆ ಅಂಜಿ ರಥ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲ ಬಹುದು ; ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ”.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಭಾಗ ಕಾದಂಬರಿಯ ಓಟಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥದೇ ಮಾತು ‘ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಹೊಣೆಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸುವ ಮಾತು ಇದು. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕವೀರ ರಾಜನಿಗೆ, ರಾಣಿಗೆ, ಬೋಪಣ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, “ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು, ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಅವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿದಷ್ಟು, ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಸುಯೋಗ”. ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಭಾಗದಂತಹ ಬರಹ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರೆಸಿದ್ದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ನನಗೆ.

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಒಬ್ಬನ ಕ್ರಿಯೆ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತಂದ ದುಃಖ, ಅವನತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನೇಕೆ ಹೀಗಾದ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅದರ

ಅಡಿಗಲ್ಲಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಕುಸಿದರೆ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ದುಷ್ಟನೂ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೋ ಪಕ್ಷನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೋ ಮುಖ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವವರೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವನತಿಗೆ, ಸಮುದಾಯದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು, ಆತನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಫಲ ಕಾಲ ಪಕ್ಷ ವಾದಾಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

“ಚರಿತ್ರೆ ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚರಿತ್ರೆ ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ” (History teaches nothing except the history teaches nothing) ಎನ್ನುವ ನಾಣ್ಣು ಡಿಯುಂಟು. ಲೆವಿವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪೀಳಿಗೆಗಳು ಅದರ ಸತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಾವಾದರೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭರವಸೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ.

□

ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ : ಕಾದಂಬರಿಯ ಶಿಲ್ಪ

ಕೆ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

‘ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಒಂದು ದುರಂತ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ದುರಂತ ನಾಯಕ. ಇದು ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ದುರಂತವೂ ಆಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಇಂಥ ದುರಂತ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ : ‘ಒಂದು ಪ್ರಾಂತವೆಂದು ಬಾಳಿದ ಭಾರತದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ಇತಿಹಾಸ ಕೀರ್ತಿಯುಕ್ತವೂ ಗಮನಾರ್ಹವೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವೂ ಆಗಿದೆ.’ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದ ಕೀರ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನಮಗೆ ನೀಡುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಹೌದು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಹೌದು, ಆದರೆ ನಮಗೆ ನೀಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ, ಪ್ರಜಾ ಪೀಡನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ ಅವನ ವಂಶವೂ ಅಳಿದು ಅವನ ರಾಜ್ಯವೂ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವ ದುರಂತ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ದುರ್ವ್ಯಸನಿ, ದುಷ್ಟ, ನಿರಂಕುಶ. ಇವನಿಂದ ಹಾಲೇರಿ ಮನೆತನ ಹಾಳಾದುದಲ್ಲದೆ ಕೊಡಗು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದುದು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಯ ವಶವಾಯಿತು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲರ ಆಳ್ವಿಕೆಯೂ ಅಳಿದು ಹೋಗುವುದರ ಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವೂ ಘೋಷಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನನ್ನು

ಗಾದಿಯಿಂದಿಳಿಸಿದ ಬೋಪಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂಕಾರೇಶ್ವರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವ ಜ್ಯೋತಿಷಿ ದೀಕ್ಷಿತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, 'ಯಾವ ಆಡಳಿತವೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ; ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕೆಡುತ್ತದೆ ; ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.' ಅವರು ಅಂಗ್ಲರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ 'ಸಮಾರೋಪಕ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೋರಾಟದ ವಿಷಯ ಎದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಅಳಿವು ಎಂಬ ಸತ್ಯ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರಾಜ ವಂಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದು. ಇದೊಂದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಕೊಡಗಿನ ಹಾಲೇರಿ ಮನೆತನದ ಕೊನೆಯ ಅರಸನ ಅಧಃಪತನದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನ ವಿಲೀನೀಕರಣದಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕಾಲ ದೇಶದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಅದರ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಅರ್ಥ ಧ್ವನಿಸುವಂತೆ, 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ದುರಂತ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು ಕಲ್ಲೆದೆಯ, ಕುಡುಕ, ಕಾಮಿ, ಕೇಡಿಗ ದೊರೆಯ ಕೊನೆಗಾಲ. ಕಾದಂಬರಿ ಆರಂಭವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನು ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗಿದೆ, ಅವನ ದುರಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಕೊಡಗಿನ ಹಿರಿಯರೂ ರೋಷ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣು ಈಗಾಗಲೇ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸದ ಆಪ್ತಸಚಿವ ಬಸವನಿ-ಗೆನಿಸುವಂತೆ 'ದೊರೆ ಜಾರುಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಜಾರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಅದೇ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನ ಕಾಲನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ಜಾರುತ್ತಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಯಾಣ ಆರಂಭವಾಯಿತೋ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ನಿಲುಗಡೆ : ಬಂಡೆಯ ಬುಡ. ಮಧ್ಯೆ ತಡೆದುಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವುದು ತಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಅವನು ಹಲವು ವೇಳೆ ನಿರಾಶನಾದನು'. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಡೆಯ ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಅವನ ದುರಂತಗತಿಯ ರಭಸದ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನುವುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಾವು ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆಂದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ದಿನಕಳೆದಂತೆ ವಸ್ತು ಒಂದು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದು ಇದನ್ನು ಒಂದು ಕಥೆಯಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು' ಎಂದು ಅವರೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಥಮೋದ್ದೇಶದ ಫಲವೇನೋ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಭಾಗ, 'ಕಥಾಮುಖ', ಒಂದು ದುರಂತ ನಾಟಕದ ಪ್ರಥಮಾಂಕದ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಯಂತಿದೆ. ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು, ಒಂದು ದೃಶ್ಯ. ಸ್ಥಲ, ಮಡಿಕೇರಿಯ ಅರಮನೆಯ ಒಂದು ಕೋಣೆ, ಈಗ ಅದು ಸೆರೆಮನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿ ರಾಜನ ತಂಗಿ ದೇವಮ್ಮಾಜಿ. ದೃಶ್ಯದ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳು ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಬಸವ ಮತ್ತು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯ ಸೇವಕ, ನಂತರ ರಾಜಕುಮಾರಿ, ರಾಣಿ, ಬಳಿಕ ರಾಜ, ಅವರಾಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಚಯ, ಅವರವರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಮುಂದಿನ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮವಾರಪೇಟೆಯಿಂದ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಬರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಿಗೂ ಅವನು ಗಾದಿಗೇರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಅವರ ಮಗನಿಗೂ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಅದರ ಮೂಲಕ ಅವರ ಉದ್ದೇಶದ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಮೂರನೇ ದೃಶ್ಯ ರಾಜನ ಸರಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಹೃತಳಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪಾಣೆಯ ಸೂರೈನಾರಾಯಣನ ಪ್ರವೇಶ. ಮಂತ್ರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಮನೆಗೆ, ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಅವಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ಆಶ್ವಾಸನೆ. ಮುಂದಿನ ದೃಶ್ಯ ಇದಕ್ಕೇ ಸಮಾನಾಂತರ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿ ಬೋಪಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಉತ್ತಯ್ಯ ತಕ್ಕನ ದೂರು ಅವನ ಸೊಸೆ ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕರೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ಪಡಿಯ ತಟ್ಟನಾದ ನಿಲುಗಡೆ. ಐದನೇ ದೃಶ್ಯ, ಬಸವನನ್ನು ಅರಸನನ್ನಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಎರಡನೆ ದೃಶ್ಯದ ರಾಜನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಂತೆ. ಕೊಡಗಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿರುವ ಈಗ ಭಗವತಿ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ರಾಜನ ತಂದೆಯ ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿ ಬಸವನನ್ನು ಹಡೆದವಳು, ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ನಡೆಸುವ ಚರ್ಚೆ. ಅಂತಿಮ ದೃಶ್ಯ, ಪಾಣೆ ಸೂರೈನಾರಾಯಣನ

ಪರವಾಗಿ ಮಂಗಳೂರು ಕಲೆಕ್ಟರಿನಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ಪತ್ರದ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ. ಈ ಆರಂಭ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಂತ್ಯದ ಮುನ್ನೂಚನೆ. ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವವು 'ಸಂಜೆಯ ಮೇಳಿ ಸುತ್ತಣೆಂದ ಕತ್ತಲು ಕವಿದು ಬರುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ವೀರ ರಾಜನನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಪಾಯಗಳು'. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತಿರುವ ನಾಟಕೀಯ ಆರಂಭದ ಬಳಿಕ 'ಪೂರ್ವಕತೆ'ಯ ಹಿನ್ನೋಟದಲ್ಲಿ ಈ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಿನ ಘಟನಾವಳಿಯ ಕಥನ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ನಿರೂಪಣಾಕ್ರಮ ನಾಟಕೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಕಥನಭಾಗಗಳ ಹಿತವಾದ ಜೋಡಣೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ Showing ಮತ್ತು Telling ಇವುಗಳ ಮನೋಜ್ಞ ಮೇಳೈಕೆ. ಕಾದಂಬರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹಲವು ನಾಟಕೀಯ ಭಾಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕ್ರಿಯೆಯ ಮಧ್ಯ ಬಿಂದುವಾಗಿ ಬಂದು ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ತಿರುವನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಹಸನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ರಾಜನ ಅಹ್ವಾನದ ಮೇಲೆ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುಂದೆ ರಾಜನನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿ ಬಸವನನ್ನೂ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡುವ ಈ ವಿಡಂಬಕ ದೃಶ್ಯ ಪಾಣಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪ್ರತೀಕಾರ, ವಿನೋದ, ವಿರಸಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಅಸಮಾಧಾನ ಕಂಪನಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರೌಢನಾದ ರಾಜನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನರಸುತ್ತಾ ರಾಜನ ಭಾವ-ಮೈದುನ ಚೆನ್ನಬಸವ ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ಕೊಡಗಿನಿಂದ ಮಂಗಳೂರ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಈ ಪ್ರಹಸನ ಪ್ರೇರಕ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದು ದುರಂತದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಹಸನ 'ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಲಾಡಿಯಸ್ ದೊರೆಯ ಅಂತಸ್ನಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕಿಣಕಿ ಅವನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸ್ಫೋಟಮಾಡಿಸುವ ನಾಟಕ-

ದೊಳಗಿನ ನಾಟಕವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಹಸನಕ್ಕಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಮಧ್ಯಬಿಂದುವಾದ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಹಿಂದೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲರ್ಧವಾದ ಮೊದಲ ಕಥಾ ಘಟಕ ಒಂದು ಸಮಾಧಾನದ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಸುತ್ತ ಕವಿವ ಕಾರ್ಮೋಡಗಳು ಚೆದುರಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ—ರಾಜ ಮತ್ತು ಬಸವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ದೇವಮ್ಮಾಜಿ ವಿಮುಕ್ತಳಾಗಿ ತನ್ನ ಅಪ್ಪಗಳಾದ ಅರಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ಗಂಡುಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮವೀಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಪಹೃತಳಾಗಿದ್ದ ಪಾಣೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪತ್ನಿ ಯಾವ ಕಳಂಕವೂ ಸೋಕದೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಧ್ಯ, ಮೃಗಯಾವಿಹಾರ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಹವಾಸಗಳಿಂದ ಕಂಪನಿಯವರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡೆನೆಂದು ರಾಜ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮಾಧಾನದ ಘಟ್ಟದಂತೆ ತೋರುವ ಮೊದಲ ಕಥಾ ಘಟಕದ ಮುಕ್ತಾಯವೇ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಕಡೆಯ ಕಥಾಘಟಕದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಬೀಜ ಎನ್ನುವುದು ಕಂಪನಿಯವರ ಮುತ್ಸದ್ವಿ ತನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಚೆನ್ನಬಸವನೊಂದಿಗೂ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಬೇಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಬಸವನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವೋದ್ದೇಶದ ಸಾಧನೆಗೆ ಕಂಪನಿಯವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅವರ ನೆರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಬೋಪಣ್ಣನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಡಗಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಎರಡನೆ ಮತ್ತು ಕಡೆ ಕಥಾ ಘಟಕ ಕೊಡಗಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಚೆನ್ನಬಸವ ಮಾಡುವ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕೊಡಗನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಂಪನಿಯವರು

ರಾಜನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದಾಚೆಗೆ ಒಯ್ಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ನಾಗಾ ಲೋಟದಿಂದ ಧಾವಿಸುವ ಈ ಕಥಾ ಭಾಗ ನಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಕಥನ ಕಲೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವಂತೆ ಘಟನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಘಟನೆಗಳು ಬರುತ್ತಾ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾ ಕಥಾಪ್ರವಾಹ ಅನಿವಾರ್ಯ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಸಂಪಾಜೆಯ ಉಕ್ಕಡವನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಬಸವ ದೇವಮ್ಮಾಜಿಯವರಿಗೆ ಮಗುವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಪತ್ತೆಯಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ. ಹೀಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬೀಳುವ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಭದ್ರಮಾಡಿ, ಕಂಪನಿಯವರ, ಮಗುವಿನ ತಂದೆತಾಯಿಯರ, ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರ, ಕಡೆಗೆ ತನಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಪ್ರಿಯಳಾದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ರೋಧಪರವಶನಾಗಿ ಕೊಲೆಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಮಾನುಷ ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕ್ಲೈಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಶಿಖರ. ಇದರ ಮುಂದೆ ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬಾಳಿನ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜಮನೆತನದ ಕತೆ ಮುಗಿದಂತೆಯೇ, ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ ಈ ಕ್ಲೈಮ್ಯಾಕ್ಸಿಗೆ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವಂತೆ ಇದಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಘೋರಕೃತ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ರಾಜ ಉಣ್ಣುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಳಿದ ಪುಟಗಳು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾದಂಬರಿ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಈ ಮಗುವಿನ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ವಿಷಯ ರಾಜನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದರಿಂದ. ಈ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯನ್ನೇ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ರಾಜನ ರಾಜ್ಯಲೋಭ, ನಿರಂಕುಶತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೌರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರ ಸುತ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮುಖ್ಯ ಕತೆಯ ಎಳೆಯೊಂದಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಜೇರೆ ಕತೆಗಳ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಕೂಡಿಸಿ ನೇಯಿರುವ ಕೌಶಲ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು. ರಾಜನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಅಪ್ಪಾಜಿ ಮತ್ತು ಅಪರಂಪಾರ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮವನಾದ ಚೆನ್ನವೀರ ಕಟ್ಟಿದ 'ಕಾಮೇರಿ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂಬ ತರುಣರ ತಂಡದೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಗಾದಿಗೇರುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಅವನ ಮಗ ವೀರಣ್ಣ - ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮುಖ್ಯಕತೆ-

ಯೋಡನೆ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು : ಅಂಗ್ಲ ಅತಿಥಿಗಳ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಜ್ಯದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ. ಇನ್ನೊಂದು ಕತೆಯ ಎಳೆ ಭಗವತಿ ಬಸವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಇಂದಿನ ಭಗವತಿ ಹಿಂದೆ ದೀಕ್ಷಿತನ ತಮ್ಮನ ಪ್ರಣಯದ ಫಲವಾಗಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಹೆಣ್ಣು. ಇವಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದ ಇಂದಿನ ರಾಜನ ತಂದೆ ಇವಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಸವನ ಕಾಲು ತಿರುಚಿ ಇವಳನ್ನು ನಾಡಿನಾಚೆಗೆ ಅಟ್ಟಿ ಮಗನನ್ನು ಲಾಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಅರಮನೆಯ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇವಳ ಅಕ್ಕನ ಆರೈಕೆಗೂ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಫಲ ಚಿಕವೀರರಾಜ ಉಣ್ಣುಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ದೀಕ್ಷಿತ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ. ಬಸವನ ಸಹವಾಸ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಸೆರೆಯಾಗುವುದು ಭಗವತಿ ನಾಲ್ಕುನಾಡು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಕಾಡಿ ಗೊಯ್ಯುವ ಗುಪ್ತಸುರಂಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಸೇನೆಗೆ ತಿಳಿಸುವುದ ರಿಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಕತೆಯ ಎಳೆಗೂ ಮುಖ್ಯಕತೆಯ ಎಳೆಗೂ ಕೊಂಡಿಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾರ್ಯ ಬಸವನ ರಾಜದ್ರೋಹದಿಂದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದು ರಾಜ ಬಸವನನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಅವಳ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಕಾರಣ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ತೆಳುವಾದ ಕತೆಯ ಎಳೆ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಯ್ಯ ಪಡೆವಳರ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣ. ಇವರ ವಿವಾಹ-ಸಂಭವದ ಮಾತು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತದೆ. ರಾಜನಿಗೆ ಬೋಪಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಹೊಗೆಯಾಡುವ ಹಗೆತನದಿಂದ ಕಂಕಣಕೂಡಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜ ಕುಮಾರಿಯ ಜೀತದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರೇಮ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅವಳ ಮಗಳ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕತೆಯ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಕತೆಯ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ಸಫಲವಾಗದಿದ್ದರೆ ರಾಜಕುಮಾರಿ ರಾಣಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ರಾಜ್ಯದಾದಕ್ಕೆ ತೊಡಕಾಗಿ ಅದರ ಮುತ್ತನ್ನದ್ದಿತನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭವ.

ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನಾವಳಿಗೆ ಕಾವಂಬರಿ mythical ಅಥವಾ ಪೌರಾಣಿಕ ಪರಿರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಅದರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪಕತೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸನೀಯತೆ

ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ಜಾತಕದ ಫಲವನ್ನು ರಾಣಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಾಗ ದೀಕ್ಷಿತ ರಾಜನಿಗೆ ಕಂಸಯೋಗವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ರಾಜನಿಂದ ಅವನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗುವನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷವಾದರೂ ದೂರವಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆರುವ ದೇವಕಿಗೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವ ದೇವಮ್ಮಾಜಿಗೂ ರಾಜನಿಗೂ ಕಂಸನಿಗೂ ಪರ್ಯಾಯ ವಿರ್ಪಟ್ಟು ಕಂಸವಧೆಯಾದಂತೆ ರಾಜನಿಗೂ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟನೆಯಾಗುವುದೆಂಬ ಧ್ವನಿ ಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಈಡಿಪಸ್‌ನಿಂದ ತಾಯಿ ತಂದೆಗೆ ಅಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ದೂರವಿಟ್ಟರೂ ಅಪಾಯ ತಪ್ಪಿದ ದೈವದುರ್ವಿಪಾಕವೂ ಇಲ್ಲಿನ ದುರಂತದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಲು ಊತದ ಈಡಿಪಸ್‌ನಿಗೂ ಕುಂಟ ಬಸವನಿಗೂ ಸಹ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ದೇವಕಿಯ ಮೊದಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದ ಕಂಸನ ದುಷ್ಟತನ ರಾಜನ ದುಷ್ಟತನಕ್ಕೇ ಪುಟಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕುಂಟ ಬಸವನ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜನಿಷ್ಠೆ-ಕರ್ಣನ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ದುರ್ರೋಧನನಲ್ಲಿ ಅವನು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ರಾಜನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ದುರ್ರೋಧನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿವೇಷವನ್ನೂ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ರಾಜ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆಗೆ ಈಡಾದಾಗ ಮ್ಯಾಕ್‌ಡಫ್‌ನ ಮಕ್ಕಳ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕೋನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಅವನ ಪ್ರೇತವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭ್ರಮಿಸುವ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬಂದು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮತ್ತು ವಿಧಿಯ ಪರ್ಯಾಯವೂ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಘಟನಾವಳಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಕೊಡಗು ಪಣವಾಗಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಚದುರಂಗದಾಟವನ್ನು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿ ತ್ರಿಕೋಣದಲ್ಲಿ ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಒಂದು ಬಿಂದು, ಕಂಪನಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತು ಇವರ ನಡುವೆ ಬೋಪಣ್ಣ ಮೂರನೆ ಬಿಂದು. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬೋಪಣ್ಣ ಸಂಬಂಧ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತಾ ಕಂಪನಿ ಬೋಪಣ್ಣ ಇವರ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದೇ ಈ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು

ಸಂಚಲನೆ ಕ್ರಮ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಥಮಾರ್ಧ ರಾಜ ಮತ್ತು ಬೋಪಣ್ಣರ ಸಂಬಂಧ ಕೆಡುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧ ಕಂಪನಿ ಬೋಪಣ್ಣರ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಬಲಿಸಿ ಕೊಡಗನ್ನು ಕಂಪೆನಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೋಪಣ್ಣ ಕಬೂಲಿಯಾಗುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೂ ದುಷ್ಟತನವೂ ಅವನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಎಳೆಯದಂತೆ ಅವನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವವರು ಘನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ರಾಣಿ ಗೌರಮ್ಮಾಜಿ, ರಾಜಕುಮಾರಿ ಮತ್ತು ಮೊದಲು ರಾಜನು ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಯಾಗಲು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನುಳಿಸಲು ಶತಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ಅವನ ಬಾಲ್ಯಸ್ನೇಹಿತ, 'ಕಿವಿ ಮಂತ್ರಿ' ಕುಂಟ ಬಸವ. ಮಂತ್ರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯ ರಾಜ ಬೋಪಣ್ಣರ ಸಂಬಂಧ ಮುರಿಯದಂತೆ ಉಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ದಿಂದಲೂ ಕಾಮುಕತೆಯಿಂದಲೂ ರಾಜ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ವರ್ತಕವರ್ಗಗಳ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಬೋಪಣ್ಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ತಕ್ಕರ ಮತ್ತು ವರ್ತಕ ವರ್ಗದ ಬೆಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗೆ ಜನತೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಕಂಪೆನಿ ಕೊಡಗನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ನಟಿಸಲು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಂಪೆನಿಯ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಪನಿಯ ಮುತ್ಸದ್ವಿತನ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನತೆಯ ಪರವಾಗಿ ಮುಖಂಡತನವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಬೋಪಯ್ಯನಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಕೊಡಗನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟೇನು ಕೆಟ್ಟದಾಯಿತೆಂದೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ಕಂಪೆನಿಯವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ತರಬಹುದೆಂಬುದು ಅವನ ನಂಬಿಕೆ. ಹೀಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದೂ ಕಂಪೆನಿಯ ಮುತ್ಸದ್ವಿತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣದ ಹರಹು ವಿಶಾಲ. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮುಖಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತರಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಭೂತಕಾಲವನ್ನು ವರ್ತಮಾನವೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂದಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ದೀಕ್ಷಿತ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಗೌರಮ್ಮಾಜಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯ ಬೋಪಣ್ಣ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಉತ್ತಯ್ಯ ತಕ್ಕ ಚೋಮ ಮುಂತಾದವರ ಮಿಜುತ್ವ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಪಾದ್ರಿ ಪೇಗ್‌ನಿಂಗ್ ಅಂದಿನ ಮಿಷನರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೀಕ್ಷಿತನೂ ಭಗವತಿಯೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವಾದದ ಕಥಾಭಾಗ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಅರಮನೆಯೊಡನೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ರಾಜನ ತಂದೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಂದಿನ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ, ನಿಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಬಡ್ಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಂಪನಿಯೊಡನೆ, ಹಾಗೂ ಆಧರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ತಂಗಿಯೊಡನೆಯೂ ರಾಜನ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಆತನ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಇವುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ. ಬೇಟೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಯ್ಯ ತನ್ನ ಪೌರುಷ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿ ರಾಜಿನ್‌ಹುಡ್ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೂ ರಾಜ ಕೋವಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಚೋಮನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೈಲು ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಎರವ ಕೊಗ್ಗನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅರಸನವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರ, ಹಾರವರ, ಕೊಡಗರ, ಶೆಟ್ಟರ, ವರ್ತಕರ, ವೀರರ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳ, ಅರ್ಚಕರ, ಉಪಾಸಕರ ಅಂತೆಯೇ ಆಂಗ್ಲರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಕಾದಂಬರಿ. ಪಾತ್ರಗಳಾಡುವ ಮಾತಿನ ಔಚಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸೊಗಡು ಕಾದಂಬರಿಯ ವಾಸ್ತವಿಕ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಶಿಲ್ಪಿ ಕಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಪಾತ್ರಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ದುರಂತ ನಾಯಕ ಚಿಕವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ಏಕೆ ಇಷ್ಟು ದುರುಳನಾದ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾವರ್ತಿಯಾದ, ನಿರಂಕುಶನಾದ, ನೃಶಂಸನಾದ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲೇ ಏಳುತ್ತದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಪ್ರಶ್ನೆ-

‘ಅಥಕೇನ ಪ್ರಯುಕ್ತೇನ ಪಾಪಂ ಚರತಿ ಪುರುಷಃ ಅನಿಚ್ಛನ್ನಿವ ವಾಷ್ಠೇಯಂ ಬಲಾವಿವ ನಿಯೋಜಿತಃ’ -ದೀಕ್ಷಿತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತದೆ. ರಾಜನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪರಿಸರ ಅವನನ್ನು ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ರಾಜ ‘ಅವಿಚ್ಛನ್’ ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅಕೃತ್ಯಗಳು ಉದ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆತನ ಹೊಲಸು ನಡತೆಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು ಅವನ ಹೊಲಸು ಬಾಯಿ. ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಟ್ಟಿರುವ ಅವ್ಯಾಜ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಸದ್ಭಾವನೆಗೂ ಹೊರತು. ಆದರೂ ಅವನು ಅನುಭವಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಅವನ ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಸುರೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಆತನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನ ರಾಣಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರಿಗಾಗಿ, ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಕನಿಕರಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಇತರ ಸ್ಮರಣೀಯ ಪಾತ್ರಗಳು ಗೌರಮ್ಮಾಜಿ, ಬೋಪಣ್ಣ, ಕುಂಟಿ ಬಸವ ಮತ್ತು ಉತ್ತಯ್ಯತಕ್ಕ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಒಟ್ಟಿಂದದ ಪರಿಶೀಲನೆಯೊಡನೆ ಒಂದೊಂದು ಕಥಾಭಾಗದ ವಿವರಗಳೂ ದಟ್ಟಣೆಯಿಂದ ಪರಿಣಾಮದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಪರಿಶೀಲನೆಯೂ ಅಗತ್ಯ. ಒಂದೊಂದು ಸಂಗತಿಗೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧತೆ. ರಾಜ ಬಸವನನ್ನು ಕೋವಿಯಿಂದ ಸುಡುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ‘ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಪಿಸ್ತೂಲಿನ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದು’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಅಂಗ್ಗದಳಪತಿಯ ಮಾತು ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಔತಣಕೊಟ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೋವಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ರಾಜ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದುದೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಭಗವತಿ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಎನ್ನುವ ಅವಳ ಅಕ್ಕ ನಡೆಸುವ ಗುಪ್ತ ಸಂಭಾಷಣೆ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದೂ ಸುರಂಗದ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಹೇಳಿದವನು ಬಸವ ಎನ್ನುವುದೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಸವನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ತೋಚಿವಂತೆ ನಡೆಯುವ ಅವನ ಅವಿಚಾರಿ ಸ್ವಭಾವ. ಅವನಿರುವ

ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ - ಇವೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಬಸವನನ್ನು ಕೊಂದ ಮೇಲೂ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಸವ ತಾನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದ ಒಡೆಯನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತಾಗ ತೋರುವ ವಿಸ್ಮಯದ ಚಿತ್ರ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ ರಾಜನಿಂದಾಗುವ ಅಮಾನುಷ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ನಿರೂಪಣೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ಈ ಘೋರ ಪ್ರಸಂಗ ಇಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೂಡಲೇ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಗತಿಗಳು, ಮಗುವನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಿಸುವ ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳು, ಮುದುಕಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನ ಮೇಲೂ ಕಡೆಗೆ ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮೇಲೂ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಅವನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಉಕ್ಕುವ ಅವನ ರೋಷ ಮಗುವು ಮುಂದೆ ಕಿರೀಟ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಅವನಿಗಾಗುವ ಭ್ರಾಂತಿ-ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅಕೃತ್ಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಚೈತನ್ಯವೇ ಉಡುಗಿದಂತಾಗಿ ಅವನು ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮುಖ್ಯ ದೃಶ್ಯದ ಶಿಲ್ಪ ಬೆರಗುಪಡಿಸುವಂತಹುದು.

ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದರೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿಯೊಂದರ ಕೈವಾಡ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದರ್ಶನ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಬಂಧ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಚಾರವೆನ್ನಬಹುದು, ವಿಧಿಲಿಖಿತವೆನ್ನಲೂಬಹುದು. ರಾಜನಿಗೆ ಕಂಸಯೋಗ ಎಂದು ದೀಕ್ಷಿತನು ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದು ನಡೆದೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದುರಂತ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ tragic irony ದುರಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಚಿಕವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಔತಣ ಬೇರೆಯೇ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಗೌರಮ್ಮಾಜಿಯ ಪತಿನಿಷ್ಠೆ

ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ತಂದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮ ಇವೇ ಅವರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೋಪಣ್ಣನಾದರೂ ಗಾದಿ ಏರಿ ಇದು ತಪ್ಪಲಿ ಎಂದು ಯತ್ನಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಕಡೆಗೆ 'ನೀವು ತಿಳಿದಿದ್ದೀರಿ ಕೊಡಗು ಅರಸರದು ಅಂತ. ನಾನು ಹೇಳೋದು ಕೊಡಗು ನಮ್ಮದು ಅಂತ' ಎಂದು ಹಿಂದೆ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಬೋಪಣ್ಣನಿಗೆ 'ಕೊಡಗು ನಿಮ್ಮದು ಬೋಪಣ್ಣ ನವರೇ, ನೀವು ಅದನ್ನು ಹೆರವರಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು' ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ irony ಅಥವಾ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಚೋಮನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೇರಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ರಾಣಿ 'ಒಂದು ಪ್ರಾಣ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಹೋಗದಂತೆ ಮನೆಯ ದೇವರು ಕಾಯಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದೇವಮ್ಮಾಜಿಯ ಎಳೆಯ ಕಂದನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಾಳೆ.

ಕಡೆಯದಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತು. ಕಾದಂಬರಿಯ 'ಕಥಾಶೇಷ' ವೂ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ 'ಸಮಾರೋಪಕ' ಎಂಬ ಭಾಗ ಬಂದಿರುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ 'ಸಮಾರೋಪಕ' ಕಥಾಭಾಗವೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಉತ್ತಯ್ಯನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನೂ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನಳಾದ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ರಾಜ್ಯದ ದೈವವಾದ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು ಒಂದು ವಜ್ರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದಳೆಂದೂ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಕುಮಾರಿಯ ಮಗಳೂ ಎಲಿಜಬೆತ್ ಅಂತೆಯೇ ತಾತೂ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೊಡಗಿನ ಸಮೀಪದವರು ಯಾರೂ ಬಂದರೂ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವಳೆಂದು ಅರಿಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಲೇರಿ ರಾಜಮನೆತನದ ಕೊನೆಯ ಕುಡಿಯಾದ ಅವಳ ಮಗನೂ ಅಳಿದು ಕಾದಂಬರಿಯ ದುರಂತ ಪೂರ್ಣವಾದುದನ್ನೂ ನಾವು ಅರಿಯುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಡಗು ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ವಿಶಾಲಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೋರಾಟದ ವಿವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದನ್ನು ಈ ಭಾಗ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಮಿತ್ರರು ರಾಜಕುಮಾರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಮುಖತಃ

ಕಂಡು ಅವಳೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದರೆನ್ನುವುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನೂ ವಿಶ್ವಸನೀಯತೆಯನ್ನೂ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸೆಳೆದು ತಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿ ಅದರ ರಚನೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಅವರ ಕಲೆಯ ವರ್ತುಲ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಚದುರಂಗದಾಟಕ್ಕೆ ಪಣವಾದ ಕೊಡಗಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ವರ್ಣನೆಯ 'ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ' ದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ 'ಸಮಾರೋಪಕ' ದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾವಯವ ಐಕ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಸಂಪೂರ್ಣ ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. □

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಅಕಾಡಮಿ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಡಾ||ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಡಾ||ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ = ಚಲನ

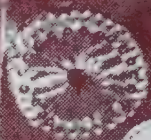
ಮಾಸ್ತಿ ನವನ

ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ : ಅಕಾಡೆಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪು|| ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್, ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಡಾ|| ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಮತ್ತು ಸನ್ಮಾನಿತರಾದ ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು

ಅಭಿನಂದನ ಪತ್ರವನ್ನು ಆಕಾಶವಿಮೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು

Handwritten text in a cursive script, likely Urdu or Persian, filling the right side of the top page. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be in a different script or dialect.

Handwritten text in a cursive script, likely Urdu or Persian, filling the right side of the bottom page. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be in a different script or dialect.

ಅಭಿನಂದನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾಸ್ತಿ ಅವರು

ಮಾಸ್ತಿ ನಮನ

ಮಾಸ್ತಿ ನಮನ

ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭ 7-7-1984 ರ ಶನಿವಾರ ಸಂಜೆ 4-30 ಕ್ಕೆ ಜರುಗಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಲನಚಿತ್ರ ಭಂಡಾರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಅಭಿನಂದನ ಪತ್ರವನ್ನು ಅಕಾದೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್ ಓದಿದರು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಲ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದಕ್ಕಿರುವುದು ನಾಡಿನ ಸುಯೋಗ ಎಂದು, ಈ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಇಂತಹ ಗೌರವಗಳು ಸಿಗಲಿ ಬಿಡಲಿ ಮೇರುಕೃತಿಗಳು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು, ತಾವು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣರೆಂಬ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದರು. ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್‌ರವರು ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಅಕಾದೆಮಿಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕೋ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ. ಸುನಂದಮ್ಮನವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತ ಮತ್ತು ವಂದನಾರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಬಿನ್ನಹ' ಸಂಕಲನದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

೧೯೮೩ರ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ
ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರಿಗೆ
ಅಕಾಡೆಮಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಬಿನ್ನವತ್ತಳೆ

ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಶಿಖರಸ್ವರೂಪರೇ,

ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವಿರತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಗಣನೀಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಅಮೋಘ ಸೇವೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ. 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ' ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಸಣ್ಣಕತೆ, ಕವಿತೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಜನಪದ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತಿತರ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿತನದ ಮೊಹರನ್ನು ಒತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಅತ್ಯಂತ ಶುಚಿಕರ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಕಾರಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪಡೆದ ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ನುಡಿ ಧನ್ಯ.

ನಿಮ್ಮ ಮಾತು, ಶೈಲಿ, ಸರಳ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣದಂತೆ : ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ, ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಹದದ ಕೌತುಕ. ಉಬ್ಬಟೆ, ಆರ್ಭಟ, ಆಡಂಬರದ ಮರುಧರೆಯ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬದುಕು ಬರಹ ಓಯಸಿಸ್ಸಿನಂತೆ ಚೇತೋಹಾರಿ ಹಾಗೂ ಕೃತಾರ್ಥ.

ನಿಮ್ಮ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಅರಳಿದ 118 ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ' ಲಭಿಸಿರುವ 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಕಾದಂಬರಿಯೂ

ಸೇರಿದಂತೆ 'ಯಶೋಧರ', 'ಕಾಕನಕೋಟಿ', 'ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ', 'ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ', 'ಭಾರತತೀರ್ಥ', 'ಸುಬ್ಬಣ್ಣ', 'ಭಾವ', 'ಪೂಜನ' ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿವೆ.

ನಿಮಗೆ ಸಂದಿರುವ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕಳಶಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೇ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಈ ಗೌರವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬಾರಿ ಲಭಿಸಿ, ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತಿ ಪತಾಕೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾರಸ್ವತ ಕಿರೀಟಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ರತ್ನ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ.

93 ವಯೋಮಾನದ ನೀವು ಶತಾಯುಷಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹರಸಿ. ಅತ್ಯಂತ ಹಾರ್ದಿಕವೂ ಪ್ರೀತಿ ಪುರಸ್ಕರವೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ.

ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಖಾರ್ ಅಹಮದ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ॥ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ಭಾಷಣ

ಸನ್ಮಾನ್ಯರಾದ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆ, ತಾಯಂದಿರೆ, ಸೋದರಿಯರೆ,

ಈ ದಿವಸ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೀಗೆ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ.

ಈ ಸನ್ಮಾನ ಅನ್ನೋದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ದೊರೆಯ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಂತ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೇಳ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಏನೂ ನನಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೂ ಬರಲೇಬೇಕು ಅಂತ ಏನಿದೆ ? ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದರು ಅಂತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸನ್ಮಾನ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ ? ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೊಲ್ಲ. ಬರಲಿಲ್ಲ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ; ಬಂತು ಸಂತೋಷ. ಬರಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಯಾವನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗೋದಿಲ್ಲ ; ಬಂತು ಅಂತ ಯಾವನೂ ಒಂದು ಅಂಗುಲ ಹೆಚ್ಚೋದಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಈ ಮಾತನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೋದರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದಾಗ ಹೇಳಿದೆ. ಬೇಂದ್ರೆ ನಿನ್ನೆ ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರವ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ, ಇವೊತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಎತ್ತರ ಇದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಅಂಗುಲಾನೂ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಪ್ರರಸ್ಕಾರ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಒಂದು ಅಂಗುಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಎತ್ತರ. ಮನುಷ್ಯನ ಎತ್ತರ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮೇಲೇ ಇದೆ. ನಾನು

ಆಗ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇವೊತ್ತು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತಾಗುತ್ತೇನೋ : ಇದರಿಂದ ನಾನು ಒಂದು ಅಂಗುಲ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಇದು ಬರದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಒಂದು ಅಂಗುಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕು-ತಪ್ಪಿಲ್ಲವಲ್ಲ ?

ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದೆ. ಓ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂತು. ಇವನಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಮುಠಾಳ. ಮುಠಾಳ ಅನ್ನೋದಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಏನೋ ಹೇಳ್ತಾರೆ, ಉಪಾಯವಾಗಿ ಏನೋ ತೇಲಿಸಿ ಹೇಳ್ತಾರೆ. ಇದು ಏಕೆ ? ಈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಬಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಲೇಖಕ ದೊಡ್ಡವನಾಗ್ತಾನೆಯೇ ? ದೊಡ್ಡತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕನಾದ ಕೆಲಸ ಇರಬೇಕು. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ? ಜಾಣನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೀಯಾ ? ಯೋಗ್ಯನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೀಯಾ ? ಇಲ್ಲ ಪೋಲಿ ಆಗಿದ್ದೀಯಾ ? ಬರೆದ ಕಾವ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತೆ, ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತೆ. ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿ ಇದು. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇವೊತ್ತು ನನಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಗಟ್ಟಿಗ ಆಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ; ಪ್ರಶಸ್ತಿ “ವಿಜೇತ”, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ “ವಿಜೇತ” ಎಂಬ ಮಾತು ಯಾಕೆ ? ಈಗ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಈ “ವಿಜೇತ” ಶಬ್ದ ನನಗೆ ತಮಾಷೆ. ಏನು “ವಿಜೇತ” ? ವಿಜಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಗಿಜಯವೂ ಇಲ್ಲ, “ವಿಜೇತ” ತಪ್ಪು ಮಾತು. ಅದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಉಪಾದಾನವಾಗಿರೋದು ; ಈಗ ತಾನಾಗಿ “ಪ್ರದಾನ” ಆಗಿದೆ. “ವಿಜೇತ” ಶಬ್ದ ನಾನು ಒಪ್ಪೋದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಪಂದ್ಯ ಓಡಿದ್ದೀನಾ ? ನಾನು ಫಸ್ಟ್ ಬಂದೆನಾ ? ಏನಿದೆ ಅಂತ. ನಾನು ಅಂಥ ಓಟ ಓಡಲೇ ಇಲ್ಲ, ಕೂತ ಕಡೆನೇ ಕೂತಿದ್ದೆ ; ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿ. ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ಅದಕ್ಕೆ ಏನೇನೋ ನಿಯಮಗಳಿವೆಯಂತೆ : 3 ವರ್ಷಗಳಾಗಿರಬೇಕು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಬ್ಬರು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅದು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಿಳಿಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ನನ್ನ "ನವರಾತ್ರಿ" ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿದ್ದ ಗೋಕಾಕ್, ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅವರು ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯವರು ನೋಡಿದರು, ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತ, ನನಗೆ ಯಾಕೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಅಂತ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ? ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆ ? 'ಅದರ ವಿಷಯ ಏನೂ ಅಂತ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಪ್ಪಾ' ಅಂತ ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ನವರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು ; ಸಮಿತಿಯವರು ಓದಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ವಿ. ಸೀ. ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ, ನನಗೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಮುಖರು, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು "ನವರಾತ್ರಿ" ಆಗಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ಬರೆದವರು ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಆಗಿದ್ದರು ! ಆಗ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. 'ಅಯ್ಯ, ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ನನಗೆ ದುಃಖವೇನೂ ಇಲ್ಲ ; ಸಂತೋಷ, ಪುಸ್ತಕ ಓದಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಅಂತ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಮಾತು. ಓದೇ ಇಲ್ಲ, ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡೊಲ್ಲ ಅಂದರೆ, ಇವರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ದುಃಖಾನೇ ? ಯಾರೂ ಅಂಥ ಮುಠಾಳ ಆಗಬಾರದು. ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕ ಓದು, ನೀನು ತಿಳಿಕೋ, ಆಮೇಲೆ ಹೇಳು. ಓದೇ ಇಲ್ಲ ತಿಳಿಕೊಂಡೆ ಇಲ್ಲ ಜಡ್ಡ್ ಮೆಂಟ್ ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯವೂ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಓದಬೇಕು, ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇವೊತ್ತಿನ ದಿವಸ ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಏನೂ ಓದದ ಹಾಗೆ ಕೆಲವರು " ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣರು" ಅಂತಾರೆ. ಏನಯ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ; ಹರಿಜನರ ಚೊತೆಗೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಕ್ರಿಸ್ತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದೀನಿ. ನಾನು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣನಾ ? ನನ್ನನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣ ಮಾಡಿದ್ದೆ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೋರು ಯಾರು ? ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೋರು ಯಾರು ?

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತಾವು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ದಾದಾ (ಗೋಕಾಕ್) ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಈಗ ಮುದುಕ ಆದೆ. ತಿರಸ್ಕಾರ ದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಪ್ರೀತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗಲೂ ಕಾಗದ ಬರೀತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡೋರು ಆಗಬೇಕು ; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೀಬೇಕು, ದೇಶದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭರತವರ್ಷ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು, ಅಮೇರಿಕಾದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು, ಜಪಾನ್ ದೇಶದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಗಬೇಕು. ಭರತವರ್ಷ ತಾನು ತಾನಾಗಿ ದೊಡ್ಡದಾಗ ಬೇಕು ; ತನ್ನತನ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯಬೇಕು.

ಯಕ್ಷಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ : ಭರತವರ್ಷ ಸಮರ್ಥ ದೇಶ. ಅರ್ಜುನ ಗಟ್ಟಿಗ ; ಭೀಮ ಗಟ್ಟಿಗ ! ಧರ್ಮರಾಯ ಅಂದರೆ (ಈಗ) ಅಪ್ರಯೋಜಕ ಅಂತಲೇ ಅರ್ಥ ! ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಜೀವನ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪಡೆದವರು ಯಾರು ಅಂದರೆ ಆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕನೇ. ಗಾಂಡೀವಿ ಹಿಡಿದು, ಗದೆ ಹಿಡಿದು ಹೋದ ಅರ್ಜುನ, ಭೀಮ ಏನೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ; ಇಬ್ಬರೂ ಸೋತರು, ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಿದ್ದರು, ಧರ್ಮದೇವನ ಎದುರಿಗೆ. ಒಬ್ಬ ದಡ್ಡನಾದವನು ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. ಧರ್ಮದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಾನೂ ಬದುಕಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿದ.

ಈ ರೀತಿ ಧರ್ಮ, ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಏನು ರಷ್ಯದ ಹಾಗೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅಮೇರಿಕಾದ ಹಾಗೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು. ರೂಪಾಯಿ ಇದೆ. ತುಪಾಕಿ ಇದೆ-ಎರೋಪ್ಲೇನು ಇದೆ-ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೋಗೋ ಶಕ್ತಿ ಬಂದಿದೆ, ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಧ್ವಜ ಸೆಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಅಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬದು ಕುತ್ತೀಯಾ ? ಸತ್ಯವಂತನಾಗ್ತೀಯಾ ? ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿರ್ತೀನೆ. ಗುಣಶಾಲಿ ಯಾಗಿರ್ತೀನೆ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಇರ್ತೀನೆ. ಜನರನ್ನು ನನ್ನ ಸೋದರ ಅಂತ ಕಾಣ್ತೀನೆ ಅಂತ ಬದುಕುತ್ತೀಯಾ ? ಹೇಗೆ ಬದುಕುತ್ತೀಯಾ ? ಅಂತ ಕೇಳಿದರೆ-ತುಪಾಕಿ

ಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದೆ ರಷ್ಯ. ಏರೋಪ್ಲೇನಿನಿಂದ ಬದುಕುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದೆ ಅಮೆರಿಕ. ಈ ಎರಡರ ಬುದ್ಧಿನೂ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿನೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ; ದೇವ ಕೃಪೆ.

ಆದರೆ, ಈ ದೇಶ ಧರ್ಮದ ಮಾತು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ತಾತನ ಮಾತು, ಮುತ್ತಾತನ ಮಾತು ಅಂತ ವೇದ ಕಾಲದ ಪರಂಪರೇನ ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಪಡೆಯದಂಥ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಭಾರತ ದೇಶ, ಪರರ ಸ್ವಾಧೀನದ ದೇಶ, ಈ ಅಶಕ್ತರ ದೇಶ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿನ ಪಡೆಯಿತು. ಇವೊತ್ತು ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದೆ ಗಾಂಧಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯ ; ಸತ್ಯ ದೊಡ್ಡದು ಅಂತ. ಆ ಮಾತನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದು? ಈ ದೇಶ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತದರ ಬೇರು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದಿರಬೇಕು, ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಪಡೆದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹಾಗೆ ಅಮೆರಿಕಾದ ಹಾಗೆ ಆಗಬೇಡಿ-ಇಂಡಿಯಾ ಆಗಿ ಉಳೀರಿ. ಅಂತ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ ನಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದೆ ; ಇಂಡಿಯಾ ಆಗಿ ಉಳೀಬೇಕು.

ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳು, ದೊಡ್ಡವರು, ಚಿಕ್ಕವರು ಜ್ಞಾಪಕ ಇಟ್ಟೊಂಡು, ಭರತವರ್ಷ ಭರತವರ್ಷವಾಗಿ ಉಳೀಬೇಕು ಅಂತ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ 'ದುರ್ಬಲರು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವರು' ಅಂತ ಬೇಕಾದ್ದು ಹೇಳಲಿ. ನಾವು "ಅಪ್ಪಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ, ದೀಪ ಬಂದಿದೆ. ನೀವೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿದ್ದೀರಿ ; ನಾನೂ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕ ದೀಪಾಸ ಬಳಸೋಣ" ಅಂತಂದು. ಈ ಸಣ್ಣ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೋರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಇದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಂತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಸಾಕಿ ಅಂತ ಹೇಳೋಣ. ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಾನೂ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ

ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ ; ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ನಡೀತಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಗುರಿ ಇಟ್ಟೊಂಡು ಬದುಕಿದ್ದೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಅಂತ ತೋರ್ತಿದೆ.

ದೇಶದ ಜನ ದೇಶದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಬೇಕು. ಖಲಿಸ್ತಾನ ಅಂತ ಹೇಳೋ ಸೀಖರ ಹಾಗೆ ಯಾವುದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವು ಬೇರೆ ಅಂತ ಅನ್ನೋ ಮಾತು ಆಡೋಕೆ ಹೋಗಬೇಡಿ. ಜೊತೆಯಾಗಿ ಇರೋದೇ ದಾರಿ ; ಬಿಟ್ಟೊಂಡು ಹೋಗೋದು ಅಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆನೂ ಜ್ಞಾಪಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನ ಸಾಗಬೇಕು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬೇರೆ ಆಯ್ತು ಅಂತ ದ್ವೇಷ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಜೊತೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಉಟ ಮಾಡಿ, ಓಡಾಡಿ, ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೀರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಹೇಳುತ್ತೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿದು, ನಮ್ಮ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ್ದು : ಜ್ಞಾಪಕ ಇರಬೇಕಾದ್ದು ; ಅದು ಮೊಳಗ್ತಾ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಡೆದು ನಮ್ಮ ಭರತ ವರ್ಷ ತನ್ನ ದಾರಿನ ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿ. ಲೋಕರಕ್ಷಕ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಂತ ಹೆಸರು ಪಡೀಬೇಕು ; ದೇವರು ಇದನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ.

□

ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ|| ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಅವರ ಭಾಷಣ

ಮಾನ್ಯ ಸಭಿಕರೆ,

ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಪರಂಪರೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರವರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅವರವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಕೂಲ್ಸ್ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲ ವಿಮರ್ಶಕ ಹೇಳಿದ ; ಅದೆಂದರೆ, ಹೊಸದಾಗಿ ಬರುವಂಥ ಜಗತ್ತಿನ ಧರ್ಮವಾಗಬೇಕು ಸಾಹಿತ್ಯ.

ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದಿದರೆ, ಅದರೊಳಗೆ ಧರ್ಮದ ಏನೇನು ಜಟಿಲತೆಗಳು ಇರಬಹುದೋ ಅದರ ಅರಿವಾಗಬೇಕು ; ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಅದನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು ನೆಲೆಯೂರಿ ಬಾಳುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದಕಾರಣ, ಈ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶ್ವ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾವಿನ್ನೂ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯವರು ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಇವೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಬಹುದು ; ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೇ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಾಮರ್ಶೆ-ಈಗ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಈ 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ'ದ ಪರಾಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲರು. ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಈ ಪಂಡಿತ ಸಹೃದಯರು ಹೋಗಿ ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆ ಇತ್ತೋ ಅದು ಇವೊತ್ತಿಗೂ ಬರಬಹುದು. ಇದನ್ನು ನಾವು ಪಡೆಯದೇ ಅನ್ಯಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಇವೊತ್ತು ಜಗತ್ತು ಶರವೇಗದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕ್ಲಾಸಿಕ್‌ಗಳನ್ನು, ಹಿಂದಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಕೂತು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಲೌಕಿಕ ದಂಧೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಗ್ನರಾಗಿ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನ ಗೋಷ್ಠಿಗಳು, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವುದು ? ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾವುದು ಕೊಡಬಲ್ಲದೋ ಅಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೂರಿನ್ನೂರರಷ್ಟು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ಜನ ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮನಃಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯ ಬಲ್ಲರು ; ಅಂತಃಕರಣ ಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ, ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ, ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ನಮ್ಮ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ತರದ ಜೀವನ ಎಷ್ಟೋ ಸುಲಭ ಆದೀತು. ಕಗ್ಗಂಟುಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನೇ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಆಮೂಲ್ಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಇವೊತ್ತು ಹೇಳಿದರು.

ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಜನರಲ್ಲಿ

ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು, ಜನರು ಇಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಬೇಕು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಅನ್ನುವ ದೃಷ್ಟಿ ಅಂಥ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗಲೂ ಸಾಧ್ಯ. ಅಂದರೆ, ಆ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂದ ಏನೋ ಒಂದು ಥರ ಕೋಲಾಹಲ, ಅಸಮಾಧಾನ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂಭವ ಇದೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಹೃದಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅನುವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತಿತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೂತಿರೋದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾವುದೇ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ, ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಯೂರೋಪಿನ ಒಂದು ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖರೊಬ್ಬರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದೆ. ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಡೆಯುವವೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇದ್ದೆವು. ನಾವು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಯಾವುದೋ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ಹ್ಯಾಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. I am the Marquis of Czekland ಅಂತ ಅಂದರು. ಇಂಥ ಸಹಜತೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಈ ಕೃತ್ರಿಮ ರಾಜಕೀಯ ಘನತೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಘನತೆ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳವಲ್ಲ; ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಅಂಬೋ ಮಾತನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟು ನಮಗೆ ಇನ್ನಾವುದೂ ಸಹಾಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಇವೊತ್ತು ವಿಶೇಷವಾದ ಹೃದಯಕಂಪದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ನಾವು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಕಲಿಯೋಣ. ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಇದೆ. ಹೊರಗಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇವೊತ್ತು ಈ ಪುಸ್ತಕ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಭಾಷೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಇಂಥ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರುತ್ತದೋ ಆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸುತ್ತಾರೆ: ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಇದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಅವಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದ ಮಾತೊಂದಿದೆ.

ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿ ಯಾವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೋ, ಆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿ ಬರೀ ಒಂದು ಬಿದಿರಿನ ತುಂಡಾಗಿ ಬೆಳೆಯೋದಿಲ್ಲ ; ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಬಿದಿರಿನ ಬೆಳೇನೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದವರು ಇರಬಹುದು ; ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಇರಬಹುದು. ಅವರು ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನ ಒಂದೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ; ಇದನ್ನು ನಾವು ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೆಸರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಸುತ್ತ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ಘನತೆಯುಳ್ಳವರು ಅಂಬೋದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಈ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡೀತು ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸ್ತದೆ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಇವೊತ್ತಿನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಸಮಾನ ಸೌಹಾರ್ದ ಭಾವ ಇರಬೇಕು ; ಇದರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರು, ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದವರು, ಯಾರೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಮೂಲಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ಅವರ ಘನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಬೋ ಶಕ್ತಿ ನಮಗೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ಅದು ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಗುವುದೋ, ಆಗ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊತುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್ ಅವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ನಡೆಯಬೇಕು, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂತ ಹೇಳಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪೂಜ್ಯ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. □

ಮೂಸ್ತಿಯವರ ಕೃತಿಗಳು

ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ

ರಂಗನ ಮದುವೆ
ಇತರ ಹತ್ತು ಕಥೆಗಳು
ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು
ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-4
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-5
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-6
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-7
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-8
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-9
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-10
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-11
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-12
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-13
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-14
ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು-15 (ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿದೆ)
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ
ಶೇಷಮ್ಮ

ಕಾದಂಬರಿ

ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ
ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ

ಕಾವ್ಯ

ಬಿನ್ನಹ
ಅರುಣ
ತಾವರೆ
ಚೆಲುವು
ಮಲಾರ
ನವರಾತ್ರಿ-1
ನವರಾತ್ರಿ-2
ನವರಾತ್ರಿ-3
ನವರಾತ್ರಿ-4
ನವರಾತ್ರಿ-5
ಗೌಡರ ಮಲ್ಲಿ
ರಾಮನವಮಿ
ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು
ಮನವಿ
ಸುನೀತ

ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

ನಾಟಕ

ಕಾಕನಕೋಟೆ

ತಾಳೀಕೋಟೆ

ಶಿವ ಭಕ್ತಪತಿ

ಯಶೋಧರಾ

ಅನಾರ್ಕಳಿ

ತಿರುಪಾಣಿ

ಪುರಂದರದಾಸ

ಕನಕಣ್ಣ

ಶಾನ್ತಾ

ಸಾವಿತ್ರಿ

ಉಷಾ

ಭಟ್ಟರ ಮಗಳು

ಮಾಸತಿ

ಮಂಜುಳಾ

ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್

ಲಿಯರ್ ಮಹಾರಾಜ

ಚಂಡಮಾರುತ

ದ್ವಾದಶ ರಾತ್ರಿ

ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ದೃಶ್ಯಗಳು-1

ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ದೃಶ್ಯಗಳು-2

ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ದೃಶ್ಯಗಳು-3

ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ

ಬಾನುಲಿ ನಾಟಕ

ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು

ವಾಲ್ವರ್ ಸ್ಕಾಟ್ ಅವರ ದಂತ ನೀತಿ

ಸ್ಕಾಟ್-ಬೈರನ್ ಮೈತ್ರಿ

ಹಾಗ್‌ವೀಬರ್ ಪ್ರಸಂಗಗಳು

ಮಾರ್ಕ್‌ಟ್ವೇನ್ ಮದುವೆ

ಜಾಣರ ಅಂಗಿ ತೋಳು

ಒಳಗಿನ ಗುರು

ವಿಮರ್ಶೆ

ವಿಮರ್ಶೆ-1

ವಿಮರ್ಶೆ-2

ವಿಮರ್ಶೆ-3

ವಿಮರ್ಶೆ-4

ಜನಪರ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ

ಭಾರತ ತೀರ್ಥ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಾಲನೆ

ಸಾಹಿತ್ಯ

ಕಾಳಿದಾಸ

ಉತ್ತರಕಾಂಡ ವಿಚಾರ

ಜೀವನ ಚಿತ್ರಗಳು

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್

ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ

ರಾಜಾಜಿ

ನವರತ್ನ ರಾಮರಾವ್

ಇತರೆ

ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ

ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ತಾಯಿನುಡಿಯ ತಮ್ಮಡಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕರ್ಣಾಮೃತ

ನಮ್ಮ ನುಡಿ (ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ)

ಪ್ರಸಂಗ-ಭಾಗ-1

ಪ್ರಸಂಗ-ಭಾಗ-2

ಪ್ರಸಂಗ-ಭಾಗ-3

ಪ್ರಸಂಗ-ಭಾಗ-4

ಪ್ರಸಂಗ-ಭಾಗ-5

ವಿಚಾರ

ಅರ್ಚನ

ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಆಗುವ ಕೆಲಸ

ಆರಂಭದ ಅಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕನ್ನಡ ಲಿಂಕ

ಭಾವ-1

ಭಾವ-2

ಭಾವ-3

ಪ್ರಸಂಗಗಳು, ಭಾಷಣಗಳು

ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಅಂತರಗಂಗೆ

ಜೀವನ (ಸಂಪಾದಕೀಯ ಲೇಖನ

ಸಂಗ್ರಹ) 5 ಭಾಗಗಳು

ಮಾತುಗಾರ ರಾಮಣ್ಣ

ಪೂಜನ

ಚಿಂತನ

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೃತಿಗಳು

Poetry of Valmiki

Short Stories-1

Short Stories-2

Short Stories-3

Short Stories-4

Short Stories-5

Rabindranath Tagore

Channabasava Nayaka

Subbanna

Sayings of Basavanna

Popular Culture in

Karnataka

Essays and Addresses Etc.

Addresses Etc.

Rajaji-1

Rajaji-2

Srimad Bhagavad Geetha-

(A Study)

Kalidasa (Play in Kannada,

Tr : By Author)

ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪುಸ್ತಕಗಳು

1. ಭಾಷಣಗಳು ಲೇಖನಗಳು	ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ
2. ಶ್ರೀನಿವಾಸ (ಸಂಭಾವನಾಗ್ರಂಥ)	ಮಾವಿನಕೆರೆ ರಂಗನಾಥನ್
3. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯ	ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
4. ದಶವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಿಕ್ಷೆ	ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
5. ಸಮಕ್ಷಮ	ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ
6. ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ	ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ
7. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ನಾಟಕಗಳು	ಜಿ. ಎನ್. ರಂಗನಾಥರಾವ್
8. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕತೆಗಳು	ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್
9. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕವಿತೆಯ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ	ಎಸ್. ಅನಂತನಾರಾಯಣ
10. ಗತಿಬಿಂಬ	ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
11. ಅವ್ಯುತ ಮತ್ತು ಗರುಡ	ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ
12. ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ	
ಸಂ : ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ (ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ)	
13. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮನೋಧರ್ಮ	ತಿ. ತಾ. ಶರ್ಮ
14. ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನದರ್ಶನ	ಎ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್
15. ಮಹನೀಯರು	ಎ. ಸಿ.
16. ಉಪವನ	ಕೆ. ಎಸ್. ನ.
17. ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕಥಾ ವಸ್ತು	ಎಸ್. ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪ
18. ಅನುಸಂಧಾನ	ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದ ದರ್ಶನ	3-00
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ	3-00
ವಿಮರ್ಶಾ ತತ್ತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ	40-00
(ಸಂ: ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ್ ಮತ್ತು ಆರ್. ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ)	

ಕತೆ	1979 (ಸಂ: ಬಿ. ವಿ. ವೈಕುಂಠರಾಜು)	1-50
	1980 (ಸಂ: ಬಿ. ಶಾಮಸುಂದರ)	1-50
	1981 (ಸಂ: ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜು)	1-50
	1982 (ಸಂ: ಈಶ್ವರಯ್ಯ)	1-50
	1983 (ಸಂ: ಎಸ್. ದಿವಾಕರ)	1-50

ಕವಿತೆ	1979 (ಸಂ: ಎನ್. ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಭಟ್ಟ)	1-50
	1980 (ಸಂ: ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ)	1-50
	1981 (ಸಂ: ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ)	1-50
	1982 (ಸಂ: ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್)	1-50
	1983 (ಸಂ: ಡಿ. ವಿಜಯ)	1-50

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ	1979 (ಸಂ: ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ)	1-50
	1980 (ಸಂ: ಸಿ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್)	1-50
	1981 (ಸಂ: ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ)	1-50
	1982 (ಸಂ: ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ)	1-50
	1983 (ಸಂ: ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ)	1-50

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ (ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್)	1-00
ಮಧುರ ಚೆನ್ನ (ಸಂ: ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ)	1-00
ಗೋವಿಂದ ಪೈ (ಸಂ: ಎನ್. ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಭಟ್ಟ)	2-00
ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ (ಸಂ: ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್)	12-00

CHANDANA

ಚಂದನ

ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ: ಒಂದು ಚಿಂತನ (ಸಂ: ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹಲವು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಃ ತಾನೆ ಒಂದೆರಡು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷ, ಅಂದರೆ ಏಪ್ರಿಲ್ 1984 ರಲ್ಲಿ ಅಕಾಡೆಮಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಚಿವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ” ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಗೋಷ್ಠಿ ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತ್ತು.

ಅದರ ಫಲವೇ ಈ ಕೃತಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿದ್ವತ್ ಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸನ್ಮಾನದ ವಿವರಗಳೂ, ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಗಳೂ ಇವೆ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಿರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕ ವೃಂದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಲೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಪಾದಕ